

فارسی ۹

جواد امیرسلاری

به ضمیمه سوالات
آزمون های هماهنگ کشوری
خرداد ۱۴۰۴

- بررسی نکات دستوری همه اشعار و عبارات مهم هر درس
- شرح تعامی ابیات و عبارات کتاب به صورت درس به درس و سطر به سطر
- ارائه سؤالات تکمیلی شامل نکته های زبانی، ادبی و مفهوم در پایان هر درس
- ارائه بیش از ۱۰۰۰ پرسش چهار گزینه ای تألیفی و نمونه دولتی و تیزهوشان از سال ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۳

بسم الله الرحمن الرحيم

فارسی نهم

(دوره اول متوسطه)

مجموعه کتاب های نگاه نو

نگاه

مؤلف جواد امیرسالاری

چون در تهیه ی مطالب این کتاب وقت و هزینه زیادی صرف شده است، بنابراین هر گونه کپی از مطالب آن یک نوع سرقت تلقی می شود و حرام و خلاف انسانیت است.

تقدیم می شود به همکاران ارجمندی که عاطفه سرشار و گرمای امید بخش وجودشان در این
سردترین روزگاران، بهترین پشتیبان است.

هیچ شخص حقیقی یا حقوقی حق چاپ و نشر تمام یا بخشی از این کتاب را به هر صورت اعم از فتوکپی، چاپ کتاب و جزوه و یا حتی برداشت به صورت دست نویس ندارد و متخلفین به موجب بند ۵ از ماده ۲ قانون حمایت از مؤلفین و ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت.	سرشناسه : امیرسالاری، جواد، ۱۳۳۹ عنوان و نام پدیدآور : فارسی نهم (دوره اول متوسطه) مؤلف: جواد امیرسالاری مشخصات نشر : شیراز: نگاه نو فرهنگ، ۱۴۰۳ مشخصات ظاهری : ۳۹۲ ص. جدول؛ ۲۲×۲۹ س.م. فروست : مجموعه کتاب های نگاه نو شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۵۲۴۲-۱۹-۷ وضعیت فهرست نویسی : فیپای مختصر یادداشت : چاپ دوازدهم ۱۴۰۳ شماره کتابشناسی ملی : ۹۶۴۲۰۸۸
--	--

مجموعه کتاب های نگاه نو

فارسی نهم (دوره اول متوسطه)

مؤلف جواد امیرسالاری
محل نشر شیراز
ناشر نگاه نو فرهنگ
ویراستار حلیمه کاشانی
نوبت چاپ سیزدهم-۱۴۰۴
شمارگان ۲۰۰۰
شابک ۹۷۸-۶۲۲-۵۲۴۲-۱۹-۷
حروف نگار و صفحه آرا حلیمه کاشانی
لیتوگرافی، چاپ و صحافی سلمان فارسی قم
قیمت ۵۲۰،۰۰۰ تومان

توجه: چون در تهیه مطالب این کتاب وقت و هزینه زیادی صرف شده است، بنابراین هرگونه کپی و اسکن از تمام یا بخشی از صفحات کتاب و نشر آن در فضای مجازی یا حقیقی یک نوع «جرم و سرقت» و نادیده گرفتن حق مؤلف محسوب می شود.

به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برزگذرد

سخنی با دانش آموزان و همکاران گرامی

به نام خدایی که به ما توفیق ادب بندگی داد تا از لطفش محروم نمانیم. به نام خدایی که زندگی با یاد او آسان می‌گردد و هیچ‌آغازی بی نام او انجام نپذیرد. مجموعه‌ای که فرا روی شماست، با هدف ایجاد نگاه مثبت نسبت به ادبیات فارسی تهیه و تدوین شده است و سعی می‌کند در درک لذت و معرفت ادب فارسی یاریگر دانش آموزان باشد.

ویژگی های کتاب:

- ۱- مطالب کتاب به صورت درس به درس و سطر به سطر از نظر معنی، واژه، آرایه، دستور و مفهوم گزارش و شرح شده است.
- ۲- پاسخ سؤالات خودارزیابی و فعالیت های نوشتاری هر درس تهیه شده و در پاورقی همان صفحه سؤالات ارائه شده است.
- ۳- به منظور فعال شدن عزیزان دانش آموز در امر یادگیری و تقویت توانایی فهم و درک متن در پایان هر درس، تعدادی سؤال تألیفی با عنوان «سؤالات تکمیلی» با پاسخ تشریحی آمده است. این سؤالات مهم ترین نکات زبانی، ادبی و مفاهیم هر درس را مورد سنجش قرار می دهند و توصیه می شود در مطالعه آن عنایت ویژه ای داشته باشند.
- ۴- نکات دستوری تمامی ابیات و عبارات متون دشوار، به طور گسترده شرح شده است.. لازم به تذکر است که دانستن و مطالعه همه نکات ذکر شده، الزامی نیست. هر دانش آموز می تواند به فراخور اطلاعات دستوری خود و یا انتظارات دبیر محترم کلاس از این نکات بهره برداری نماید.
- ۵- تاریخ ادبیات و واژگان کل کتاب علاوه بر شرح و توضیح در درس مربوط، به صورت جدول نموداری در ابتدا و انتهای هر درس قرار داده شده است. این امر موجب ساده کردن امر آموزش در ایام امتحانات خواهد شد.
- ۶- در بخش دوم کتاب، ابتدا تعداد ۵۵۰ پرسش چهار گزینه ای تألیفی و یا نمونه دولتی به صورت درس به درس در حوزه های سه گانه آمده است و سپس تعداد ۳۶۵ سؤال آزمون ورودی مدارس نمونه دولتی سال ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ تمامی استان های کشور به صورت موضوعی آورده شده است. در پایان کتاب برای آشنایی با سؤالات آزمون ورودی دبیرستان های تیزهوشان هشت نمونه از سؤالات (۱۳۹۶ تا ۱۴۰۳) عیناً با پاسخ تشریحی تمامی سؤالات آمده است.
- ۷- از آنجایی که فعالیت های بخش «گفت و گو» مربوط به قلمرو مهارت های گفتاری زبان است بنابراین از نوشتن پاسخ در این بخش خودداری شده است تا فرصت پرورش سخن گفتن در کلاس درس فراهم آید.
- ۸- صفحات پایانی کتاب (صفحه ۳۷۶ تا آخر) به آموزش آرایه های ادبی و انواع لحن و نمونه سؤالات هماهنگ کشوری خرداد ۱۴۰۴ نوبت صبح و عصر اختصاص یافته است.

در پایان از همسر مهربانم، سرکار خانم حلیمه کاشانی سپاس ها دارم که اوقاتی را که باید به او اختصاص می یافت، با همراهی خود، صرف ویرایش و صفحه آرایی این کتاب کرد، خدش در همه حال از بلا نکه داردا در خاتمه این گفتار باید بگویم که اگر حسن و فایده ای در این کار باشد، نتیجه همراهی همه همکارانی است که از یاری و همفکری خود دریغ نکردند به ویژه همکار و دوست گرامی جناب آقای سید مصطفی حسینی آزاد که در ارسال سؤالات آزمون های ورودی مدارس نمونه دولتی و نیز بازخوانی متن درس ها قبل از مرحله چاپ، همتی مضاعف از خود نشان دادند؛ راهنمایی ها و تذکرات همکاران فهیم و دانا بی شک در تکمیل و ارتقای این کتاب سودمند خواهد بود.

«جواد امیرسالاری»

ستایش

ملکا ذکر تو گویم که تو پاکی و خدایی

نروم جز به همان ره که توأم راه، نمای **سنایی غزنوی**

معنی: ای خدا تو را یاد می کنم زیرا تو پاک و پروردگار هستی تنها به همان راهی می روم که تو آن راه را به من نشان می دهی.

واژگان: مَلِک: خداوند ذِکْر: یاد کردن نمای: نشان می دهی

آرایه های ادبی: واج آرایی: تکرار واج های «ا»، «ر» و «م»

تلمیح: مصراع دوم اشاره به آیه قرآن: «إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ»

تعداد جمله: ۶ ملکا ذکر تو گویم که تو پاکی و تو خدایی جز به همان ره نروم که توأم راه نمای

مَلِک ← منادا (شبه جمله) «ا» ← حرف ندا ذِکْر تو ← مفعول پاک ← مسند

خدا ← مسند ی (= هستی) ← فعل اسنادی نروم (= نمی روم) ← مضارع اخباری

جز ← قید همان ره ← متمم تو ← نهاد م (به من) ← متمم

راه (دوم) ← مفعول نمای (= می نمای) ← مضارع اخباری

ستایش: به نام خداوند جان و خرد

واژگان

عقل	خرد	روشنی	بیننده*	چشم، کسی که می‌بیند.
یکی از سیارات منظومه شمسی	کیوان	ستاره زهره	ستودن*	ستایش کردن
گردنده	گردان	خورشید	میان*	کمر
آسمان	سپهر	جوان	میان بستن*	آماده شدن برای کاری

قابل توجه: علامت ستاره، در کنار واژه‌ها بیانگر این نکته است که این لغات در واژه نامه کتاب درسی معنا شده اند و اهمیت بیشتری دارند.

قالب شعر: مثنوی

شرح ابیات

«شاهنامه»، فردوسی

۱ به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه بر نگذرد^۱

لغت: خداوند: پروردگار، آفریدگار جان: روح خرد: عقل کزین: که از این برتر: بالاتر
معنی: به نام آفریننده روح و عقل، سخن را شروع می‌کنم زیرا اندیشه آدمی بالاتر از این وصف نمی‌تواند برود.

دانش ادبی: مراعات نظیر: جان، خرد و اندیشه واج آرایی: تکرار واج «ر» در مصراع دوم

دانش زبانی: در مصراع اول، «سخن را شروع می‌کنم» به قرینه معنایی حذف شده است.

به ← حرف اضافه نام ← متمم خداوند/ جان / خرد ← مضاف الیه که ← حرف ربط
اندیشه ← نهاد برتر از این ← قید برنگذرد (بر نمی‌گذرد) ← مضارع اخباری

۲ خداوند نام و خداوند جای خداوند روزی ده ره نمای

لغت: خداوند: صاحب، آفریدگار روزی ده: روزی دهنده رهنمای: راهنمایی‌کننده

معنی: صاحب نام‌ها و مکان‌ها، پروردگار روزی دهنده و راهنما (اشاره به صفت «رزاقیت» و «هدایتگری» خداوند)

دانش ادبی: واج آرایی: تکرار «-» و «ن» تلمیح: اشاره به آیه «وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ» تکرار: واژه خداوند

دانش زبانی: نام/ جای ← مضاف الیه برای خداوند روزی ده/ ره نمای ← صفت برای خداوند

۳ خداوند کیوان و گردان سپهر فروزنده ماه و ناهید و مهر

لغت: کیوان: یکی از سیارات منظومه شمسی (نام دیگر آن زحل است) گردان: گردنده

سپهر: آسمان فروزنده: روشنی دهنده ناهید*: ستاره زهره مهر*: خورشید

معنی: آفریننده سیاره کیوان و آسمان گردنده، روشنی دهنده خورشید و ماه و ستاره زهره

دانش ادبی: مراعات نظیر: کیوان، سپهر، ماه، ناهید، مهر واج آرایی: تکرار واج «ه»

دانش زبانی: کیوان ← مضاف الیه سپهر ← مضاف الیه گردان سپهر (سپهر گردان) ← ترکیب وصفی مقلوب

فروزنده ← در اینجا صفت جاننشین اسم است. ماه/ ناهید/ مهر ← مضاف الیه

توجه: آموزش و جمع بندی آرایه‌های ادبی و انواع لحن در صفحات ۳۷۶ تا ۳۸۶ آمده است.

۱- تعداد جمله: ۲ به نام خداوند جان و خرد (سخن را شروع می‌کنم) / که اندیشه، برتر از این، بر نگذرد

۴ به بینندگان، آفریننده را نبینی، مرنجان دو بیننده را^۲

لغت: بیننده*: چشم، کسی که می بیند. مرنجان: آزار مده

معنی: با چشمهای خداوند را نمی توانی ببینی، پس چشمانت را برای این کار آزار نده.

مفهوم: خداوند را با چشم های ظاهری نمی توان دید و درک کرد.

دانش ادبی: واج آرای: تکرار واج «ن» و «ب» تلمیح: اشاره به آیه قرآن (لا تُدْرِکُ الْآبْصَارَ وَ هُوَ یَدْرِکُ الْآبْصَارَ)

دانش زبانی: بینندگان ← متمم آفریننده ← مفعول نبینی (= نمی بینی) ← مضارع اخباری

مرنجان ← فعل امر منفی دو بیننده ← مفعول (صفت شمارشی + هسته)

۵ نیابد بدو نیز، اندیشه راه که او برتر از نام و از جایگاه^۳

معنی: فکر و اندیشه آدمی به ذات او پی نمی برد زیرا او برتر از آن است که بتوان نام و جایگاهی را به او نسبت داد.

مفهوم: ناتوانی در شناخت کامل حق

دانش ادبی: کنایه: راه یافتن (پی بردن) تشخیص: اندیشه مثل انسانی تصوّر شده که به ذات خدا نمی تواند پی ببرد.

دانش زبانی: در مصراع دوم، فعل «است» به قرینه معنایی حذف شده است.

راه نیابد (= راه نمی یابد) ← مضارع اخباری او ← متمم نیز ← قید اندیشه ← نهاد

که ← حرف ربط (او)دوم ← نهاد برتر ← مسند نام/ جایگاه ← متمم

۶ ستودن نداند کس او را چو هست میان بندگی را بپایدت بست^۴

لغت: ستودن*: ستایش کردن نداند: نمی تواند چو: آن گونه میان*: کمر

معنی: کسی نمی تواند خدا را آن گونه که هست، ستایش کند، باید برای پرستش خداوند آماده شوی.

دانش ادبی: کنایه: میان بستن* (آماده شدن برای کاری) جناس ناقص: هست و بست واج آرای: تکرار واج «س» و «ن»

دانش زبانی: «را» در مصراع دوم ← حرف اضافه در معنای «برای» (بندگی را ← برای بندگی)

۷ توانا بُود هر که دانا بُود ز دانش دل پیر بُرنا بُود^۵

لغت: توانا: نیرومند دانا: عاقل، دارای علم بُرنا: جوان

معنی: هر کس که از عقل و علم برخوردار باشد، نیرومند است. به سبب دانش، دل انسانی پیر، جوان می شود.

دانش ادبی: تضاد: پیر و برنا واج آرای: تکرار واج «ن»

دانش زبانی: توانا ← مسند بُود ← مضارع اخباری هر که ← نهاد دانا ← مسند

ز (= از) ← حرف اضافه دانش ← متمم دل پیر ← نهاد، ترکیب اضافی برنا ← مسند

۴- تعداد جمله: ۲ به بینندگان، آفریننده را نبینی دو بیننده را مرنجان

۵- تعداد جمله: ۲ اندیشه بدو(به او) نیز راه نیابد که (زیرا) او برتر از نام و از جایگاه [است]

۶- تعداد جمله: ۳ ستودن نداند کس او را چو هست، میان بندگی را بپایدت بست

۷- تعداد جمله: ۳ هر که دانا بود، [او] توانا بود دل پیر، از دانش برنا بود

تاریخ ادبیات

سنایی	۱- شاعر و عارف معروف ایرانی در قرن ششم. ۲- در آغاز، شاعری مدّاح بود؛ ولی تغییر حال داد و به عرفان روی آورد. ۳- آثار: حدیقة الحقیقه، سیرالعباد الی المعاد، کارنامه بلخ
فردوسی	۱- او در روستای «باز» واقع در منطقه توس خراسان در قرن چهارم به دنیا آمد. ۲- ۲۵ یا ۳۰ سال برای سرودن «شاهنامه» رنج کشید..

سؤالات تکمیلی

دانش‌های زبانی

۱- در ابیات زیر معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

الف) ستودن نداند کس او را چو هست میان بندگی را ببايدت جست
ب) خداوند کیوان و گردان سپهر فروزنده ماه و ناهید و مهر

۲- در مصراع‌های زیر معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

الف) فلک را کرده گردان بر سر خاک ب) به بزم چرخ، رقصان گشت ناهِید
۳- از میان کلمات داخل پرانتز، کدام معنی را برای واژه «بیننده» مناسب می‌دانید؟ (چشم / تماشاگر)
«به بینندگان، آفریننده را نبینی، مرنجان دو بیننده را»

۴- در بیت «توانا بود هر که دانا بود / ز دانش دل پیر، برنا بود» واژگان هم‌خانواده و متضاد را مشخص کنید
۵- برای واژه‌های «ذکر، بیننده»، دو هم‌خانواده بنویسید.

۶- در مصراع «نروم جز به همان ره که توأم راه نمایی» یک صفت پیشین بیابید و به نوع آن اشاره کنید.
۷- درباره کاربرد کلمه «را» در بیت زیر توضیح دهید.

«ستودن نداند کس او را چو هست میان بندگی را ببايدت بست»
۸- در مصراع دوم بیت زیر، نهاد را مشخص کنید.

«به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برنگذرد»
۹- در مصراع «مَلِکَا ذِکْرِ تَوِ گویم که تو پاکی و خدایی»، نقش دستوری کلمات مشخص شده را بنویسید.
۱۰- در مصراع «ز دانش، دل پیر برنا بود» مسند را نشان دهید.

۱۱- مصراع اول بیت زیر چند جمله است؟ جمله‌ها را جداگانه مشخص کنید.

«مَلِکَا ذِکْرِ تَوِ گویم که تو پاکی و خدایی نروم جز به همان ره که توأم راه، نمایی»

دانش‌های ادبی

۱۲- در بیت «توانا بود هر که دانا بود / ز دانش، دل پیر برنا بود» ردیف و قافیه را مشخص کنید.

۱۳- در بیت زیر کدام واژه‌ها با کلمه «کیوان» مراعات نظیر هستند؟

«ز گرز تو خورشید، گریان شود ز تیغ تو، ناهید، بریان شود»

۱۴- در بیت «نیابد بدو نیز، اندیشه راه / که او برتر از نام و از جایگاه» کنایه را پیدا کنید و مفهوم آن را بنویسید.

- ۱۵- آیا بیت «خداوند نام و خداوند جان / خداوند روزی ده ره‌نمای» نمونه مناسبی برای آرایه تکرار است؟ چرا؟
۱۶- در بیت زیر دو واج بیابید که آرایه «واج‌آرایی» ایجاد کرده است.

«ستودن نداند کس او را چو هست میان بندگی را ببايدت بست»

- ۱۷- شاعر در بیت زیر از آیه قرآن بهره گرفته است؛ این بهره‌گیری کدام آرایه ادبی را ایجاد کرده است؟
«به بینندگان، آفریننده را نبینی، مرنجان دو بیننده را»
۱۸- بیت زیر در چه قالبی سروده شده است؟ چرا؟

«جز او را مخوان کردگار سپهر فروزنده ماه و ناهید و مهر»

- ۱۹- در بیت زیر میان چه کلماتی آرایه جناس ناقص برقرار است؟
«ستودن نداند کس او را چو هست میان بندگی را ببايدت بست»

درک مطلب

- ۲۰- شاعر در بیت زیر بر چه موضوعی تأکید کرده است؟
«توانا بود هر که دانا بود ز دانش دل پیر برنا بود»
۲۱- در مصراع «نیابد بدو نیز، اندیشه راه» بر چه چیزی تأکید شده است؟
۲۲- در بیت زیر «میان بستن» کنایه از چیست؟ و برای چه کاری باید میان بست؟
«ستودن نداند کس او را چو هست میان بندگی را ببايدت بست»
۲۳- در مصراع دوم بیت زیر به کدام صفات خداوند اشاره شده است؟
«خداوند نام و خداوند جای خداوند روزی ده رهنمای»
۲۴- با توجه به بیت زیر، نهایت اندیشه آدمی در توصیف خداوند تا چه حدی است؟
«به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه بر نگذرد»
۲۵- مفهوم بیت «به بینندگان، آفریننده را / نبینی، مرنجان دو بیننده را» چیست؟

پاسخ سؤالات تکمیلی

- ۱- الف) ستودن: ستایش کردن میان: کمر
ب) سپهر: آسمان مهر: خورشید
۲- الف) گردان: گردنده ب) ناهید: ستاره زهره
۳- چشم
۴- هم‌خانواده: دانا و دانش متضاد: برنا و پیر
۵- ذکر ← تذکر، مذکور، ذاکر
بیننده ← بینا، بینش، نابینا
۶- همان ← صفت اشاره
۷- در مصراع اول نشانه مفعول است و در مصراع دوم، حرف اضافه در معنای «برای»
۸- اندیشه
۹- ذکر ← مفعول پاک ← مسند
۱۰- مسند ← برنا
۱۱- چهار جمله: ملکا، ذکر تو گویم که تو پاکی و خدایی
۱۲- ردیف ← بود قافیه ← دانا و برنا
۱۳- خورشید و ناهید
۱۴- «راه یافتن» کنایه از «پی بردن»
۱۵- بلی زیرا واژه «خداوند» به معنی آفریدگار در مصراع اول و دوم، تکرار شده است.
۱۶- «س» و «ن»

۱۷- تلمیح

۱۸- مثنوی؛ زیرا هر دو مصراع، هم‌قافیه هستند.

۱۹- هست و بست

۲۰- اهمیت علم و دانش و آگاهی

۲۱- ناتوانی اندیشه آدمی از پی بردن به ذات الهی.

۲۲- «میان بستن» کنایه از آماده شدن است. و برای

پرستش خداوند باید خود را آماده کرد.

۲۳- رزاق بودن، هدایتگری

۲۴- تا حدی که در یابد خداوند، آفریننده جان و

خرد است.

۲۵- خداوند را با چشم ظاهر نمی توان دید.

فصل اول

زیبایی آفرینش

دیده ای نیست نبیند رخ زیبای تو را

نیست گوشی که همی نشنود آوای تو را

امام خمینی «قُدس سِرّه»

لغت: دیده: چشم آوا: صدا

معنی: چشمی وجود ندارد که چهره زیبای تو را نبیند و گوشی وجود ندارد که صدای تو را نشنود.

دانش ادبی: مراعات نظیر: دیده، رخ، گوش / گوش و آوا تکرار: واژه های «نیست» و «تو»

تو را: ردیف زیبا و آوا: کلمات قافیه

دانش زبانی: دیده ای ← نهاد نیست ← غیر اسنادی در معنای «وجود ندارد»

نبیند ← مضارع التزامی رخ زیبای تو ← مفعول گوشی ← نهاد

نشنود ← مضارع التزامی آوای تو ← مفعول تعداد جمله: ۴

ترکیب وصفی ← رخ زیبا ترکیب اضافی ← رخ تو / آوای تو

درس اول: آفرینش همه تنبیه خداوند دل است

آخر	عاقبت	جهالت	نادانی، بی خبری	لیل	شب
آسرار	رازها	عاجز	ناتوان، درمانده	مُسَخَّر*	رام و مطیع
الوان*	جمع لون، رنگارنگ	عَجَب*	عجیب، شگفت آور	مُسْتَمِع	شنونده
أنعام*	چهارپایان	عِنَب*	انگور	نهار	روز
إنعام*	بخشش، نعمت دادن	غفلت	بی خبری	وجود	هستی
آوا	صدا	کرم	بخشش	یاقوت	نوعی سنگ سرخ گرانبها
پیر*	مُرشد، راهنما	کج رفتار*	کسی که رفتاری نادرست دارد.		
تقدیر*	فرمان خدا، قسمت و سرنوشتی که خداوند برای بندگان خود معین فرموده است.				
تسبیح*	نیایش کردن، خداوند را به پاکی یاد کردن				
تنبیه*	هوشیار کردن، آگاه کردن کسی برای کاری				
حَقّه*	جعبه، ظرفی که در آن جواهر یا چیزهای دیگر نگهداری می شود.				
راسترو*	مخالف کجرو، درست کار، کسی که از راه راست خارج نمی شود.				
عزیز*	ارجمند، گرامی، یکی از صفات خداوند				

از سری کتاب های نگاه نو

قالب شعر: قصیده

شرح ابیات

شاعر: سعدی

۱ بامدادی که تفاوت نکند لیل و نهار خوش بُود دامن صحرا و تماشای بهار^۱
 لغت: بامداد: صبح زود لیل: شب نهار: روز
 معنی: صبح روز اول بهار که طول شب و روز یکسان است، پهنه دشت و تماشای زیبایی های بهار، لذت بخش است.
 دانش ادبی: تضاد: لیل و نهار جناس ناقص: نهار و بهار مراعات نظیر: بامداد، لیل و نهار
 دانش زبانی: بامداد ← قید زمان تفاوت نکند (= تفاوت نمی کند) ← مضارع اخباری لیل و نهار ← نهاد
 خوش ← مسند بُود ← مضارع اخباری دامن صحرا و تماشای بهار ← نهاد

۲ آفرینش همه تنبیه خداوند دل است دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار^۲

لغت: آفرینش: آفریده ها تنبیه*: هوشیار کردن، آگاه کردن کسی برای کاری خداوند دل: صاحب دل اقرار: اعتراف
 معنی: آفریده ها، همگی، وسیله ای برای آگاه ساختن انسان های صاحب دل است. کسی که با دیدن این همه آفریده به وجود خداوند اعتراف نمی کند، احساس و عاطفه و معرفت ندارد.

دانش ادبی: واج آرای: تکرار واج «د» جناس تام: خداوند (صاحب) و خداوند (الله) تکرار: واژه «ندارد»

دانش زبانی: آفرینش ← نهاد تنبیه خداوند دل ← مسند که (= کسی که) ← نهاد

توجه: آموزش و جمع بندی آرایه های ادبی و انواع لحن در صفحات ۳۷۶ تا ۳۸۶ آمده است.

- ۱- تعداد جمله: ۲ بامدادی که لیل و نهار تفاوت نکند دامن صحرا و تماشای بهار خوش بُود
 ۲- تعداد جمله: ۳ آفرینش همه تنبیه خداوند دل است که (= کسی که) به خداوند اقرار ندارد [آن کسی] دل ندارد.

۳ این همه نقشِ عجب، بر در و دیوار وجود هرکه فکرت نکند، نقش بُود بر دیوار^۳

لغت: نقش: تصویر عَجَب: عجیب، شگفت آور وجود: هستی فکرت کردن: اندیشیدن

معنی: این همه تصویرهای شگفت انگیز در عالم هستی است، هر کس به خالق آن ها فکر نکند، مانند تصویر روی دیوار است.

دانش ادبی: تشبیه: شخص بی تفکر، به تصویر روی دیوار مانند شده است.

دانش زبانی: این همه ← صفت مبهم نقش عجب ← نهاد، ترکیب وصفی وجود ← مضاف‌الیه

هرکه ← نهاد فکرت نکند ← مضارع التزامی نقش (مضارع دوم) ← مسند

تذکر ← «ت» در «فکرت» جزء مصدر «فکرت کردن» است، با ضمیر متصل اشتباه نشود.

«هر» در «هرکه» جزء خود کلمه است و روی هم، کلمه «هرکه»، نقش نهادی دارد.

۴ کوه و دریا و درختان، همه در تسبیح اند نه همه مُستمعی، فهم کنند این اسرار^۴

لغت: تسبیح*: نیایش کردن، خداوند را به پاکی یاد کردن. مُستمع: شنونده اسرار: رازها

معنی: همه موجودات در حال نیایش خداوند هستند، اما هر شنونده ای این رازها را درک نمی کند.

نکته: منظور از «اسرار» نیایش و تسبیح کردن همه موجودات.

دانش ادبی: مراعات نظیر: کوه و دریا و درختان تشخیص: کوه و دریا در حال تسبیح و نیایش هستند.

تلمیح: اشاره به آیه، تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ: آنچه در آسمان و زمین است، خدا را تسبیح می کنند.

دانش زبانی: کوه و دریا و درختان ← نهاد در تسبیح (حرف اضافه + اسم) ← مسند

اند (مخفف فعل هستند) ← فعل اسنادی «نه» ← منفی کننده فعل که در آغاز جمله قرار گرفته است.

همه مستمعی ← نهاد، ترکیب وصفی فهم کنند (= فهم می کنند) ← مضارع اخباری این اسرار ← مفعول، ترکیب وصفی

۵ خبرت هست که مرغان سحر می گویند: آخر ای خفته، سر از خوابِ جهالت بردار؟^۵

لغت: مرغان: پرندگان آخر: سرانجام خفته: غافل، بی خبر جهالت: نادانی

معنی: آیا تو خبر داری که پرندگان سحری می گویند: ای انسان غافل، سرانجام از خواب نادانی برخیز.

دانش ادبی: مراعات نظیر: خواب، سحر و خفته تشبیه: جهالت به خواب مانند شده است

جناس ناقص: سر و سحر کنایه: سر برداشتن (برخاستن) واج آرای: تکرار واج «خ»

تشخیص: ویژگی سخن گفتن به مرغان نسبت داده شده است.

دانش زبانی: هست ← فعل غیر اسنادی مرغان سحر ← نهاد، ترکیب اضافی می گویند ← مضارع اخباری

آخر ← قید ای ← حرف ندا خفته ← منادا خواب جهالت ← متمم، ترکیب اضافی

سر بردار ← فعل امر

۶ تا کی آخرِ چو بنفشه سرِ غفلت در پیش؟ حیف باشد که تو در خوابی و نرگس، بیدار^۶

۳- تعداد جمله: ۳ این همه نقش عجب، بر در و دیوار وجود [است] هرکه فکرت نکند، [او] نقش بر دیوار بود.

۴- تعداد جمله: ۲ کوه و دریا و درختان همه در تسبیح هستند همه مُستمعی، این اسرار فهم نمی کنند

۵- تعداد جمله: ۴ خبرت هست که مرغان سحر می گویند ای خفته، [تو] آخر از خواب جهالت سر بردار؟

۶- تعداد جمله: ۴ [تو] تا کی آخرِ چو بنفشه سر غفلت در پیش (داری) حیف باشد که تو در خوابی نرگس بیدار [است]

تاریخ ادبیات

۱- شاعر و نویسنده قرن هفتم است. ۲- کتاب «بوستان» یکی از آثار «حکمی و اخلاقی» اوست که در سال ۶۵۵ در قالب «مثنوی» به نظم درآمد و دارای «ده باب» است. ۳- وی در سال ۶۵۶ کتاب گلستان را به نثر مسجع نوشت؛ یعنی نثری که گوشه چشمی به شعر دارد. ۴- کتاب گلستان علاوه بر دیباچه، هشت باب دارد که به <u>نظم و نثر</u> نوشته شده است. ۵- به تقلید از «گلستان»، آثار زیر به «نظم و نثر» تالیف شده است: بهارستان از جامی / پریشان از قانانی / منشآت از قائم مقام فراهانی / روضه خلد از مجد خوافی	سعدی
۱- کتاب «اسرارالتوحید» از اوست. ۲- وی این کتاب را در احوال جدّ خود، شیخ ابوسعید ابی الخیر نگاشته است.	محمد بن منور

خودارزیابی (پاسخ در پاورقی)

- ۱- چند نمونه از جلوه های زیبایی آفرینش و نعمت های خدا را در درس، بیابید و بیان کنید.^۱
- ۲- مفهوم آیه ۴۴ سوره اسراء (تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ: آسمان های هفت گانه و زمین و کسانی که در آنها هستند همه تسبیح او می گویند.) با کدام یک از ابیات زیر تناسب معنایی دارد؟^۲
- (۱) پاک و بی عیب خدایی که به تقدیر عزیز ماه و خورشید مسخر کند و لیل و نهار
- (۲) کوه و دریا و درختان همه در تسبیح اند نه همه مستمعی، فهم کند این اسرار
- (۳) این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود هر که فکرت نکند، نقش بود بر دیوار
- ۳- پیام بیت «سعدیا، راست روان گوی سعادت بُردند راستی کن که به منزل نرسد، کج رفتار» را توضیح دهید.^۳

دانش ادبی

تفاوت «زبان» و «ادبیات»

هرگاه بخواهیم مقصود خود را بیان کنیم، از «زبان» استفاده می کنیم. مانند: «جوان ما، با استعداد است.» اما وقتی بخواهیم همان مقصود را زیباتر و تأثیرگذارتر بگوییم، از «ادبیات» بهره می گیریم.

مانند: «جوان ما، چشمه جوشان استعداد است.»

زبان هنری یا زبان برتر: «ادبیات» را زبان هنری یا زبان برتر می نامند. زیرا با «ادبیات» منظور خود را زیباتر و دلنشین تر بیان می کنیم.

نکته: شعر، جلوه ای از زبان ادبی است.

۱- خورشید و ماه، لیل و نهار، میوه های رنگارنگ و گل های سرخ، خوشه طلایی انگو، زیبایی دشت و صحرا در فصل بهار

۲- گزینه ۲

۳- انسان های درست کار خوشبخت می شوند و انسان های بد رفتار به مقصد نمی رسند.

تشبیه

تشبیه: مانند کردن چیزی به چیز دیگر است.

هر تشبیه به صورت کامل چهار جزء دارد که «ارکان» یا «پایه های» تشبیه نامیده می شوند.

رکن اول: مُشَبَّه: کسی یا چیزی که قصد مانند کردن آن را داریم.

رکن دوم: مُشَبَّه به: کسی یا چیزی که «مُشَبَّه» را به آن مانند می کنیم.

رکن سوم: ادات تشبیه: واژه ای که نشان دهنده پیوند شباهت بین مُشَبَّه و مُشَبَّه به است.

مانند: چون، مانند، مثل، چو، گویی، به سان و ...

رکن چهارم: وجه شبه: ویژگی مشترک بین مُشَبَّه و مُشَبَّه به است.

مثال: پره‌های طاووس مانند گل رنگارنگ است.

مُشَبَّه ادات تشبیه مُشَبَّه به وجه شبه

نکته:

- گاهی اوقات رکن سوم و چهارم حذف می شود.

- برای ساختن یک تشبیه وجود مُشَبَّه و مُشَبَّه به الزامی است اما وجود بقیه ارکان ضروری نیست.

- گاهی تشبیه به صورت مضاف و مضاف‌الیه به کار می رود. که به آن اضافه تشبیه‌ای هم می گویند.

مانند: درخت دانشی (دانش به درخت تشبیه شده است).

مُشَبَّه مُشَبَّه به

- برای یافتن تشبیه باید به دنبال این باشیم که چیزی به چیز دیگر تشبیه شده باشد.

مثلاً: در مصراع «شبی چون چاه بیژن تنگ و تاریک»، «شب» به «چاه» شبیه شده است و «تنگ و تاریک» ویژگی مشترک

«شب» و «چاه» دانسته شده و «چون» ادات این تشبیه است.

توجه: «مُشَبَّه به» اغلب پس از ادات تشبیه می آید و معروف تر و شناخته شده تر از «مُشَبَّه» است.

چند مثال دیگر:

۱ چادر من چلچراغی از صفاست چادر من باغی از آئینه هاست

باغی از آئینه های دوستی باغی از مهر و صفای دوستی

در دو بیت بالا، شاعر چادر عشایر را در مصراع اول به چلچراغ و در مصراع های بعد به باغ تشبیه کرده است.

۲ عقل حیران شود از خوشه زرین عنب فهم عاجز شود از حقه یاقوت انار

در این بیت «انار» به «حقه یاقوت» تشبیه شده است.

جان بخشی (تشخیص)

نسبت دادن ویژگی و حالات انسانی به عناصر بی جان طبیعت، پرندگان، گل ها و دیگر موجودات، آرایه جان بخشی یا تشخیص

ایجاد می نماید.

مثلاً: در عبارت «برگ های سبز به رقص درمی آیند»، «رقصیدن»، یکی از حالات انسانی است که به برگ ها نسبت داده

شده است. پس در جمله مذکور آرایه تشخیص درست شده است.

نکته: هر چیز غیر انسانی که با حرف «ای» مورد خطاب واقع شود، و در معنی اصلی خود به کار رود، تشخیص ایجاد می نماید. مثلاً در مصراع: «ای نسیم سحر، آرامگه یار کجاست؟» نسیم سحر تشخیص است زیرا با حرف «ای» مورد خطاب واقع شده. چند مثال دیگر:

«آب زیند راه را هین که نگار می رسد مژده دهید باغ را بوی بهار می رسد»
 «باغ سلام می کند، سرو قیام می کند سبزه پیاده می رود، غنچه سوار می رسد»
 شاعر در دو بیت بالا، مژده دادن و سلام کردن را به «باغ»، قیام کردن را به «سرو»، پیاده رفتن را به «سبزه» و سواره رسیدن را به «غنچه» نسبت داده است.
 درحقیقت به عناصر طبیعی (باغ، سرو، سبزه و غنچه) ویژگی و صفات انسانی و شخصیت بخشیده است. و بدین ترتیب آرایه «جان بخشی» ایجاد کرده است.

مراعات نظیر

آن است که در نظم یا نثر کلماتی آورند که از جهتی بین آنها ارتباط و تناسبی موجود باشد. این ارتباط ممکن است از جهات مختلف باشد. **مثلاً:** جنس: خورشید و ماه و ستاره شباهت: دهان و غنچه
 همراهی: گل و بلبل یا شمع و پروانه داستانی: طوفان و نوح و کشتی
مثال: «کوه و دریا و درختان همه در تسبیح اند نه همه مستمعی، فهم کند این آسرار»
 مراعات نظیر: کوه و دریا و درختان

فعالیت های نوشتاری (پاسخ در پاورقی)

۱- مترادف واژه های زیر را از متن درس بیابید و بنویسید.^۱

شگفت	آگاهی	ستایش خداوند	شنونده	نادانی	انگور	رام	روز	مقصد	خوشبختی
------	-------	--------------	--------	--------	-------	-----	-----	------	---------

۲- در بیت های زیر از کدام عناصر زیبایی سخن استفاده شده است؟^۲

الف) خیرت هست که مرغان سحر می گویند آخر ای خفته، سر از خواب جهالت بردار
 ب) تاکی آخر چو بنفشه سر غفلت در پیش حیف باشد که تو در خوابی و نرگس بیدار
 ۳- بیت زیر را در یک بند توضیح دهید.^۳
 «آفرینش همه تنبیه خداوند دل است دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار»

شگفت	آگاهی	ستایش خداوند	شنونده	نادانی	انگور	رام	روز	مقصد	خوشبختی
عجب	تنبیه	تسبیح	مستمع	جهالت	عنب	مسخر	نهار	منزل	سعادت

۲- **بیت اول:** مراعات نظیر: خواب، سحر و خفته جناس ناقص: سر و سحر کنایه: سر برداشتن (برخاستن)

تشبیه: خواب جهالت (جهالت به خواب تشبیه شده است) تشخیص: مرغان سحر می گویند

بیت دوم: مراعات نظیر: بنفشه و نرگس / تشبیه: [تو] چو بنفشه / تشخیص: بیدار بودن گل نرگس / جناس ناقص: سر و در / تضاد: خواب و بیدار

۳- کلّ نظام آفرینش و شگفتی های آن، وسیله ای است برای آگاه ساختن انسان صاحب دل. اگر کسی با این نشانه ها، وجود خداوند را انکار کند، می توان گفت که احساس و عاطفه و معرفت ندارد.

گفت و گو

- ۱- دربارهٔ پیام این درس با هم گفت و گو کنید.
- ۲- جلوه‌های زیبایی منطقه و محلّ زندگی خود را ذکر کنید و دربارهٔ عبرت‌آموزی آنها بحث کنید.
- ۳- واژهٔ صحیح را با توجه به معنی جمله در جای خالی قرار دهید.

تذکر: سؤالات بخش گفت و گو برای بحث در کلاس است و پاسخ آن به عهدهٔ دانش آموزان گرامی است.

واژه‌شناسی

گاهی تغییر در یک صدا (مصوّت) موجب تغییر معنای یک واژه می‌شود. به عنوان نمونه، واژهٔ «انعام» به معنی بخشش و واژهٔ «انعام» به معنی چارپایان است و یا واژهٔ «آخر» به معنی دیگر و واژهٔ «آخر» به معنی پایان است.

حکایت: سفر

پیام حکایت: خودشناسی و پرهیز از نبایدها

۱- روزی پیر ما، با جمعی از همراهان به درِ آسیابی رسید. افسارِ اسب کشید و ساعتی درنگ کرد. پس به همراهان گفت: «می‌دانید که این آسیاب چه می‌گوید؟»

معنی: یک روز، شیخ و رهبر معنوی ما با گروهی از همراهان خود به درِ آسیابی رسید. اسبش را نگه داشت و لحظه‌ای صبر کرد. سپس به همراهان گفت: می‌دانید که این آسیاب چه می‌گوید؟

لغت: پیر: شیخ، رهبر آسیاب: دستگاهی که گندم را آرد می‌کند و با نیروی آب کار می‌کند.

افسار: طنابی که سر و گردن اسب و الاغ را می‌بندند. درنگ: صبر

نکته: منظور از پیر ما، شیخ ابوسعید ابوالخیر است.

۲- می‌گوید: «معرفت این است که من در آنم. گردِ خویش می‌گردم و پیوسته در خود سفر می‌کنم، تا هرچه نباید، از خود دور گردانم.»

معنی: علم و شناخت در همین آسیاب است که من در آن هستم. به دور خود می‌چرخم و دائم در وجود خودم سفر می‌کنم تا هر چه که نباید درون من باشد، از خود دور کنم.

لغت: معرفت*: شناخت، علم **نکته:** ✓ مفهوم عبارت بر «خودشناسی» تأکید دارد.

✓ آسیاب: نماد انسان آزاده‌ای است که همواره مراقب احوال خویش است و آنچه را که در شأن انسانی خود نمی‌داند،

از خود دور می‌سازد.

اسرارالتوحید، محمد بن منور

واژگان و ترکیبات مهم آملایی

برنگذرد - گردان سپهر - فروزنده ماه - ناهید و مهر - لیل و نهار - تنبیه - اقرار - نقش عَجَب - تسبیح مُسْتَمِع - اَسرار - مرغان سحر - خفته - خوابِ جَهالت - غفلت - حیف - میوه الوان - گل و خار - عنب خوشه زرین - حَقّه یاقوت - تقدیر عزیز - مُسَخَّر - انعام - شکرگزار - گوی سعادت - معرفت بخش قصاید - افسار اسب - اَسرارالتوحید - محمد بن مُنور - سنایی غزنوی

واژه‌های هم‌خانواده کلمات عربی و فارسی

واژه	حروف اصلی	کلمات هم خانواده	واژه	حروف اصلی	کلمات هم خانواده
اقرار	ق، ر، د	مقر، استقرار، مستقر، تقریر	جهالت	ج، ه، ل	جاهل، مجهول، جاهلیت
رحمت	ر، ح، م	رحیم، مرحوم، ترحم، مرحمت	حیران	ح، ی، ر	حیرت، تحیر، متحیر
عَجَب	ع ج ب	متعجب، عجیب، اعجاب، اعجوبه	انعام	ن، ع، م	منعم، نعیم، نعمت، تنعم
سعادت	س، ع، د	سعید، مسعود، سعدی	مرشد	ر، ش، د	رشادت، ارشاد، رشد، رشید
عدد	ع د د	معدود، تعداد، متعدد، تعدد	عزیز	ع، ز، ز	اعزاز، عزت، اعتزاز، معزز
نقش	ن، ق، ش	نقاش، نقوش، منقوش	عیب	ع، ی، ب	عیوب، معیوب، معایب
غفلت	غ، ف، ل	غافل، اغفال، تغافل	قدر	ق د ر	تقدیر، مُقدّر
مُستمع	س، م، ع	سمیع، استماع، سماع، سمع	قیامت	ق، و، م	قیام، قیوم، مُقام
معرفت	ع، ر، ف	عارف، عرفان، معرفه	آفرینش	مصدر: آفریدن	آفریدگار، آفریننده، آفریدن
فهم	ف، ه، م	تفهیم، مفهوم، مفاهیم، فهیم	رفتار	مصدر: رفتن	روش، رونده، رفتن، رفته
تسبیح	س، ب، ح	سبحان، مُسَبِّح	دانایی	مصدر: دانستن	دانش، دانستن، داننده
قصاید	ق، ص، د	قصیده، قاصد، مقصود، مقصد	زیبا	مصدر: زیبیدن	نازیبا، زیبایی، زبینه
سفر	س، ف، ر	سفیر، سفارت، مسافر، مسافرت	ستودن	مصدر: ستودن	ستایش، ستایشگر، ستاینده
عاجز	ع، ج، ز	عجز، اعجاز، معجزه	توانا	مصدر: توانستن	ناتوان، توانگر، توانایی، توان

سوالات تکمیلی

دانش‌های زبانی

۱- در عبارات زیر معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

- (۱) آفرینش همه تنبیه خداوند دل است (۲) کوه و دریا و درختان همه در تسبیح اند
(۳) عقل، حیران شود از خوشه زرین عنب (۴) آخر ای خفته، سر از خواب جهالت بردار؟

۲- با توجه به جمله، معنی واژه‌های مشخص شده را از داخل کمانک انتخاب کنید.

- الف) که تواند که دهد میوه الوان از چوب (خوش‌مزه/ رنگارنگ) ب) فهم عاجز شود از حقّه یاقوت انار (جعبه/ پوسته)
ج) ماه و خورشید مَسَخَّر کند و لیل و نهار (پابرجا/ مطیع) د) نه همه مستمعی فهم کند این اسرار (رازها/ آواها)

۳- مترادف «روز» و «فرمان خدا» را در بیت زیر بیابید.

«پاک و بی‌عیب خدایی که به تقدیر عزیز ماه و خورشید مَسَخَّر کند و لیل و نهار»

۴- جاهای خالی را با انتخاب کلمات مناسب از داخل کمانک کامل کنید.

(الف) قسمت و سرنوشتی که خداوند برای بندگان خود معین فرموده است. (تقدیر / تکریم)

(ب) ظرفی که در آن جواهر یا چیزهای دیگر نگهداری می‌شود. (درم / حقه)

۵- تفاوت معنایی واژه‌های مشخص شده را در بیت زیر بررسی کنید.

«نیست انعام خدا روزی انعامی چند نشود خاصه حق، ماحضر عامی چند»

۶- مترادف واژه‌های «آگاهی، مقصد، اعتراف، خوش‌بختی» را در ابیات زیر بیابید.

* آفرینش همه تنبیه خداوند دل است دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار

* سعدیا، راست روان گوی سعادت بردند راستی کن که به منزل نرسد، کج رفتار

۷- با توجه به بیت زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

«که تواند که دهد میوه الوان از چوب یا که داند که برآرد گل صد برگ از خار؟»

(الف) کدام واژه در زبان فارسی، هم‌آوا دارد؟ (ب) یک جمع مکسر بیابید و مفرد آن را بنویسید.

(ج) واژه «داند» در مصراع دوم به چه معنی است؟ (د) میان کدام واژه‌ها آرایه جناس تام دیده می‌شود؟

۸- با توجه به بیت زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.

«سعدیا، راست‌روان گوی سعادت بردند راستی کن که به منزل نرسد کج‌رفتار»

(الف) در این بیت، دو واژه متضاد پیدا کنید (ب) شاعر در کلمه «راست‌روان» به چه گروهی اشاره دارد؟

۹- در بیت زیر دو واژه هم‌خانواده بیابید.

«نعمتت بار خدایا ز عدد بیرون است شکر انعام تو هرگز نکند شکرگزار»

۱۰- در ابیات زیر واژگان هم‌خانواده را مشخص کنید.

(الف) مستمع چون کند سماع کلام گیردش نطق موی بر اندام

(ب) به چشم طایفه‌ای کج همی‌نماید نقش گمان برند که نقاش آن نه استاد است

۱۱- حروف مشترک کلمات هم‌خانواده را مشخص کنید.

(الف) انعام، نعمت، منعم، تنعم (ب) سعادت، مسعود، سعید، مساعدت

(ج) جهالت، جاهل، تجاهل، مجهول (د) مفهوم، تفاهم، تفهیم، فهیم

۱۲- در بین گروه کلمه‌های زیر، غلط‌های املائی را بیابید و صحیح هر یک را بنویسید.

«لیل و نحر، ناهید و مهر، أصرار خلقت، سنایی غزنوی، حقه یاقوت، غفلت و بی خبری، بخش قصاید، افسار اسب،

صفای دوستی، حیرانی عقل، نقش عجب»

۱۳- شکل املائی صحیح را از داخل کمانک انتخاب کنید و در جای خالی قرار دهید.

(الف) کوه و دریا و درختان همه در (تسبیح‌اند / تسبیحند)

(ب) آفرینش همه خداوند دل است (تنبیح / تنبیه)

(ج) ماه و خورشید کند لیل و نهار (مُسَخَّر / مُصَخَّر)

(د) خوش بود دامن و تماشای بهار (سحرا / صحرا)

دانش‌های ادبی

۱۴- آرایه درست هر بیت را از داخل کمانک انتخاب کنید.

(الف) کوه و دریا و درختان، همه در تسبیح‌اند نه همه مستمعی، فهم کند این اسرار (جناس / تشخیص)

(ب) خبرت هست که مرغان سحر می‌گویند آخر ای خفته، سر از خواب جهالت بردار (تشبیه / تضاد)

۱۵- در مصراع «تا کی آخر چو بنفشه سر غفلت در پیش؟» کدام رکن تشبیه وجود ندارد؟

۱۶- آرایه نوشته شده در مقابل هر عبارت را مشخص کنید.

(۱) تا کی آخر چو بنفشه سر غفلت در پیش حیف باشد که تو در خوابی و نرگس، بیدار (تضاد)

(۳) عقل، حیران شود از خوشه زرین عنب فهم عاجز شود از حقه یاقوت انار (تشبیه)

(۳) نعمت، بارخدایا ز عدد بیرون است شکر انعام تو هرگز نکند شکرگزار (کنایه)

(۴) بامدادی که تفاوت نکند لیل و نهار خوش بود دامن صحرا و تماشای بهار (جناس)

۱۷- کدام قسمت بیت زیر، آرایه جان‌بخشی دارد؟

«خبرت هست که مرغان سحر می‌گویند آخر ای خفته سر از خواب جهالت بردار؟»

۱۸- در مصراع «عقل، حیران شود از خوشه زرین عنب»، نسبت دادن حیرانی به عقل، کدام آرایه ادبی ایجاد می‌کند؟

۱۹- در بیت زیر تشبیه را با ذکر «مشبه» و «مشبه‌به» مشخص کنید.

«سعدیا، راست روان گوی سعادت بُردند راستی کن که به منزل نرسد، کج رفتار»

۲۰- شاعر در بیت زیر میان چه کلماتی مراعات نظیر ایجاد کرده است؟

«در نمازند درختان و به تسبیح، طیور در رکوع است بنفشه که دوتا می‌آید»

۲۱- در مصراع اول بیت زیر از کدام عنصر زیبایی سخن استفاده شده است؟

«ایام گل چو عمر به رفتن شتاب کرد ساقی به دور باده گلگون شتاب کن»

۲۲- در تشبیهات بیت زیر کدام پایه‌های تشبیه حذف شده‌اند؟

«تو سرو جویباری، تو لاله بهاری تو یار غمگساری، تو حور دلربایی»

۲۳- شاعران برای ایجاد زیبایی و جذابیت زبان هنری از چه عنصری استفاده می‌کنند؟

۲۴- جای نقطه چین با کدام یک از کلمات داخل پرانتز کامل می‌شود؟

(الف) اگر بخواهیم منظور خود را زیباتر و دلنشین‌تر بیان کنیم از بهره می‌گیریم. (زبان / ادبیات)

(ب) شیوه بیان در جمله «جوان ما با استعداد است.» است. (زبانی / ادبی)

۲۵- در جمله «آسمان، اشک می‌ریزد.» از زبان بهره گرفته شده یا ادبیات؟ چرا؟

معنی / درک مطلب

۲۶- مصراع‌های زیر به نثر روان معنی کنید.

(الف) دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار (ب) بامدادی که تفاوت نکند لیل و نهار

(ج) نعمت بار خدایا، ز عدد بیرون است (د) نه همه مستمعی، فهم کند این اسرار

۲۷- شاعر در بیت زیر با طرح پرسش بر کدام صفت خداوند تأکید کرده است؟

«که تواند که دهد میوه آلمان از چوب؟ یا که داند که برآرد گل صد برگ از خار؟»

۲۸- با توجه به بیت زیر، پدیده های جهان به چه منظوری آفریده شده اند؟

«آفرینش همه تنبیه خداوند دل است دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار»

۲۹- سعدی در بیت زیر، برای انسان های درستکار و بدرفتار، به ترتیب چه آینده ای را ترسیم می کند؟

«سعدیا، راست روان، گوی سعادت بردند راستی کن که به منزل نرسد، کج رفتار»

۳۰- منظور از «تقدیر» در بیت «پاک و بی عیب خدایی که به تقدیر عزیز/ ماه و خورشید مُسَخَّر کند و لیل و نهار»، چیست؟

۳۱- سعدی در بیت زیر، اهمیت تفکر را با چه مثالی نشان داده است؟

«این همه نقش عجب، بر در و دیوار وجود هرکه فکرت نکند، نقش بُود بر دیوار»

۳۲- شاعر در بیت زیر، مخاطبِ مرغانِ سحری را چه گروهی می داند و پیام این مرغان، چیست؟

«خبرت هست که مرغان سحر می گویند: آخر ای خفته، سر از خوابِ جهالت، بردار؟»

۳۳- در بیت زیر، منظور از «آسرار» چیست؟

«کوه و دریا و درختان، همه در تسبیح اند نه همه مستمعی، فهم کند این آسرار»

۳۴- مفاهیم «تفکر در پدیده های آفرینش، نیایش موجودات، ناتوانی در ستایش حق» به ترتیب در کدام بیت ها آمده؟

الف) کوه و دریا و درختان، همه در تسبیح اند نه همه مستمعی، فهم کند این آسرار

ب) تا قیامت سخن اندر کرم و رحمت او همه گویند و یکی گفته نیاید ز هزار

ج) این همه نقش عجب، بر در و دیوار وجود هرکه فکرت نکند، نقش بُود بر دیوار

۳۵- مفهوم کلی بیت زیر چیست؟

«نعمتت بار خدایا، ز عدد بیرون است شکر انعام تو هرگز نکند شکرگزار»

۳۶- در بیت زیر، «بنفشه» و «نرگس» نماد چه چیزهایی هستند؟

«تا کی آخر چو بنفشه، سر غفلت در پیش حیف باشد که تو در خوابی و نرگس، بیدار»

۳۷- عبارت زیر بر چه امری تأکید دارد؟

«معرفت این است که من در آنم. گرد خویش می گردم و پیوسته در خود سفر می کنم تا هر چه نباید از خود دور گردانم.

📌 رنگ تفریح

خرسواری را حساب نمی کنند!

گفته اند که ملانصرالدین ده خر داشت؛ وقتی بر خری می نشست و خرها را می شمرد خر خودش را حساب نمی کرد. وقتی پیاده می شد می دید تعداد خرها درست است. سرانجام پیاده شد و گفت سواری به گم شدن یک خر نمی ارزد.

توجه: آموزش و جمع بندی آرایه های ادبی و انواع لحن و سؤالات هماهنگ کشوری خرداد ۱۴۰۳

نوبت های صبح و عصر با پاسخ تشریحی در صفحات ۳۷۶ تا ۳۹۱ این کتاب آمده است.

توجه: چون در تهیه مطالب این کتاب وقت و هزینه زیادی صرف شده است، بنابراین هرگونه کپی و اسکن از تمام یا بخشی از صفحات کتاب و نشر آن در فضای مجازی یا حقیقی یک نوع «جرم و سرقت» و نادیده گرفتن حق مؤلف محسوب می شود.

پاسخ سؤالات تکمیلی

- ۱-۱) تنبیه: هوشیار ساختن، آگاه ساختن
- ۲) تسبیح: نیایش کردن، خدا را به پاکی یاد کردن
- ۳) عنب: انگور
- ۴) جهالت: نادانی
- ۲-۲) الف) رنگارنگ
- ب) جعبه
- ج) مطیع
- د) رازها
- ۳-۳) روز ← نهار
- فرمان خدا ← تقدیر
- ۴-۴) الف) تقدیر
- ب) حقه
- ۵-۵) انعام ← بخشش
- انعام ← چارپایان
- ۶-۶) آگاهی: تنبیه
- مقصد: منزل
- اعتراف: اقرار
- خوشبختی: سعادت
- ۷-۷) الف) خار ← هم‌آوای «خوار» / صد ← «سد»
- ب) الوان ← لون
- ج) تواند
- د) که (چه کسی) و که (حرف ربط)
- ۸-۸) الف) راست‌رو، متضاد کج رفتار
- ب) کسانی که از راه راست خارج نمی‌شوند
- ۹-۹) نعمت و انعام / شکر و شکرگزار
- ۱۰-۱۰) الف) مستمع و سماع
- ب) نقش و نقاش
- ۱۱-۱۱) الف) ن، ع، م
- ب) س، ع، د
- ج) ج، ه، ل
- د) ف، ه، م
- ۱۲-۱۲) نهار ← نهار
- أصرار ← أصرار
- حقه ← حقه
- افصار ← افسار
- ۱۳-۱۳) الف) تسبیح‌اند
- ب) تنبیه
- ج) مُسَخَّر
- د) صحرا
- ۱۴-۱۴) الف) تشخیص
- ب) تشبیه
- ۱۵-۱۵) مُشَبَّه
- ۱۶-۱۶) ۱) خواب و بیدار
- ۲) حقه یاقوت انار
- ۳) از عدد بیرون بودن
- ۴) نهار و بهار
- ۱۷-۱۷) مرغان سحر می‌گویند
- ۱۸-۱۸) جان‌بخشی به اشیا
- ۱۹-۱۹) گوی سعادت
- مُشَبَّه: سعادت
- مُشَبَّه‌به: گوی
- ۲۰-۲۰) نماز، تسبیح، رکوع / بنفشه، درختان
- ۲۱-۲۱) تشبیه
- ۲۲-۲۲) «ادات تشبیه» و «وجه شبه»
- ۲۳-۲۳) آرایه‌های ادبی
- ۲۴-۲۴) الف) ادبیات
- ب) ادبیات
- ۲۵-۲۵) ادبیات (زیرا گوینده از آرایه تشخیص بهره گرفته).
- ۲۶-۲۶) الف) کسی که به وجود خدا، اعتراف نمی‌کند، احساس و عاطفه ندارد.
- ب) صبح اول بهار که طول شب و روز یکسان است.
- ج) خدایا، نعمت‌های تو بی‌شمار است.
- د) هر شنونده‌ای، این رازها را درک نمی‌کند.
- ۲۷-۲۷) قادر بودن
- ۲۸-۲۸) آگاه کردن انسان‌های صاحب‌دل
- ۲۹-۲۹) خوشبختی / نرسیدن به هدف و مقصود
- ۳۰-۳۰) فرمان خدا، سرنوشتی که خداوند برای بندگان خود معین کرده است.
- ۳۱-۳۱) کسی که در آفرینش تفکر نکند، مانند عکس روی دیوار است
- ۳۲-۳۲) مخاطب: انسان‌های غافل
- پیام: برخاستن از خواب نادانی
- ۳۳-۳۳) این که همه موجودات، درحال عبادت هستند.
- ۳۴-۳۴) گزینه «ج» / گزینه «الف» / گزینه «ب»
- ۳۵-۳۵) ناتوانی در شکرگزاری نعمت‌های بی‌شمار خداوند
- ۳۶-۳۶) بنفشه: غفلت و بی‌خبری
- نرگس: آگاهی و بینایی
- ۳۷-۳۷) خودشناسی

اطلاعات تکمیلی

✓ **سؤالات چهارگزینه ای درس به درس، تألیفی و سراسری**

✓ **آزمون های موضوعی مدارس نمونه دولتی سال ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲**

✓ **آزمون های ورودی مدارس سمپاد از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۳**

✓ **پاسخ تشریحی تمامی سؤالات**

✓ **آموزش و جمع بندی آرایه های ادبی**

✓ **انواع لحن، آزمون های هماهنگ کشوری**

توجه: چون در تهیه مطالب این کتاب وقت و هزینه زیادی صرف شده است، بنابراین هرگونه کپی و اسکن از تمام یا بخشی از صفحات کتاب و نشر آن در فضای مجازی یا حقیقی یک نوع «**جرم و سرقت**» و نادیده گرفتن حق مؤلف محسوب می شود.

ستایش و درس اول

دانش‌های زبانی

- ۱- معنی واژه‌های مشخص شده مصراع «ماه و خورشید مسخر کند و لیل و نهار» به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟
 (۱) رام، سحرگاه، تاریکی (۲) خلق، شب، روز (۳) مطیع، شب، روز (۴) پابرجا، تاریکی، روشنایی
- ۲- معنی واژه‌های «انعام، آخر، مستمع، تقدیر» به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟
 (۱) نعمت دادن، دیگر، سخنان، سرنوشت (۲) هدیه، رنگارنگ، شنیدن، مجازات کردن
 (۳) چهارپایان، پایان، سخنگو، قدرت (۴) چهارپایان، دیگر، شنونده، فرمان خدا
- ۳- مفهوم کلمات «حقّه، الوان، انعام» به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟ (نمونه دولتی - ۹۳)
 (۱) حيله، رنگ، چهارپایان (۲) جعبه جواهرات، رنگارنگ، بخشش
 (۳) فریب، آبدار، نعمت‌ها (۴) حقیقت، گوناگون، چهارپایان
- ۴- کدام واژه با تغییر صدای (مصوّت) آغازین، معنای متفاوت پیدا نمی‌کند؟
 (۱) انعام (۲) گل (۳) مهر (۴) شباهت
- ۵- در کدام گزینه با تغییر واج آغازین، معنی واژه تغییر می‌کند؟ (نمونه دولتی - ۹۹)
 (۱) اخبار، اعلام (۲) مادام، مانع (۳) تاریخ، جانان (۴) دوران، دامن
- ۶- در کدام گزینه همه کلمات هم‌خانواده نیستند؟ (نمونه دولتی - ۹۶)
 (۱) نقش - نقاش - نقوش (۲) عجب - اعجاب - متعجب (۳) الوان - لون - ملون (۴) حق - تحقق - حقّه
- ۷- در کدام گزینه، غلط املایی دیده می‌شود؟ (نمونه دولتی - ۹۶)
 (۱) که تواند که دهد میوه الوان از چوب؟ (۲) نه همه مستمعی فهم کنند این اسرار
 (۳) ماه و خورشید مسخر کند و لیل و نهار (۴) عقل، حیران شود از خوشه ذرّین عنب
- ۸- در کدام گزینه، غلط املایی وجود دارد؟
 (۱) گوی سعادت، نقش عَجَب، گردان سپهر (۲) خواب جحالت، افصار اسب، سنایی غزنوی
 (۳) تقدیر عزیز، مرغان سحر، یاقوت گرانبها (۴) مستمع و شنونده، تسبیح موجودات، بخش قصاید
- ۹- در کدام مصرع مسند وجود ندارد؟
 (۱) دیده‌ای نیست نبیند رخ زیبای تو را (۲) ز دانش دل پیر بُرنا بُود
 (۳) هر که فکرت نکند نقش بود بر دیوار (۴) خوش بود دامن صحرا و تماشای بهار
- ۱۰- در بیت زیر، نقش کلمات مشخص شده، به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟
 «تا قیامت سخن اندر کرم و رحمت او همه گویند و یکی گفته نیاید ز هزار»
 (۱) متمّم، متمّم، نهاد، مفعول (۲) قید، مضاف‌الیه، صفت، نهاد
 (۳) قید، مضاف‌الیه، نهاد، نهاد (۴) متمّم، متمّم، نهاد، نهاد
- ۱۱- نقش واژه‌های مشخص شده در عبارت زیر به ترتیب در کدام گزینه درست آمده است؟ (نمونه دولتی - ۹۵)
 «سعدیا راست روان گوی سعادت بردند راستی کن که به منزل نرسد کچرفترار»
 (۱) نهاد، مفعول، متمّم، مفعول (۲) منادا، مفعول، متمّم، نهاد
 (۳) منادا، مضاف‌الیه، متمّم، مفعول (۴) نهاد، مفعول، متمّم، نهاد

۱۲- در کدام گزینه ضمیر شخصی «ت» وجود دارد؟

(نمونه دولتی - ۹۹)

- (۱) هر که فکر نکند، نقش بود بر دیوار
(۲) خبرت هست که مرغان سحر می‌گویند
(۳) آخر ای خفته، سر از خواب جهالت بردار
(۴) تا کی آخر چو بنفشه، سر غفلت در پیش

۱۳- در عبارت زیر چند صفت اشاره وجود دارد؟

(نمونه دولتی - ۹۹)

«می‌دانید که این آسیاب چه می‌گوید؟ می‌گوید: معرفت، این است که من در آنم.»

- (۱) یک (۲) دو (۳) سه (۴) چهار

۱۴- در بیت زیر به ترتیب چند ترکیب وصفی و اضافی دیده می‌شود؟

(نمونه دولتی - ۹۹)

«عقل حیران شود از خوشه زرین عنب فهم عاجز شود از حقه یاقوت انار»

- (۱) یک، سه (۲) سه، یک (۳) دو، دو (۴) سه، دو

۱۵- بیت زیر چند جمله است؟

«ملکا ذکر تو گویم که تو پاکی و خدایی نروم جز به همان ره که توأم راه‌نمایی»

- (۱) چهار (۲) پنج (۳) شش (۴) هفت

۱۶- تعداد جملات کدام بیت با بقیه متفاوت است؟

(نمونه دولتی - ۹۹)

- (۱) تا کی آخر چو بنفشه سر غفلت در پیش؟
(۲) این همه نقش عجب، بر در و دیوار وجود
(۳) خبرت هست که مرغان سحر می‌گویند:
(۴) که تواند که دهد میوه الوان از چوب؟
حیف باشد که تو در خوابی و نرگس بیدار
هر که فکر نکند، نقش بود بر دیوار
آخر ای خفته، سر از خواب جهالت بردار؟
یا که داند که برآرد گل صد برگ از خار؟

دانش‌های ادبی

۱۷- کدام گزینه جزء آثار شاعر بیت زیر است؟

(المپیاد ادبیات - ۹۶)

«ملکا ذکر تو گویم که تو پاکی و خدایی نروم جز به همان ره که توأم راه‌نمایی»

- (۱) کارنامه بلخ (۲) تاریخ احزاب سیاسی (۳) اخلاق ناصری (۴) کیمیای سعادت

۱۸- متن زیر شرح حال کدام یک از بزرگان علم و ادب را بیان می‌کند؟

(نمونه دولتی - ۹۶ و ۹۹)

«از شاعران و عارفان معروف ایرانی در قرن، ششم است. در آغاز، شاعری مدّاح بود؛ ولی تغییر حال داد و به

عرفان روی آورد. از آثار وی می‌توان به حقیقة الحقیقه، سیرالعباد الی المعاد و کارنامه بلخ اشاره کرد.»

- (۱) محمد خوافی (۲) محمد غزالی (۳) سنایی غزنوی (۴) نظامی عروضی

۱۹- در کدام بیت «کنایه» دیده می‌شود؟

(نمونه دولتی - ۹۶)

- (۱) به نام خداوند جان و خرد
(۲) خداوند کیوان و گردان سپهر
(۳) ستودن نداند کس او را چو هست
(۴) خداوند نام و خداوند جای
کزین برتر اندیشه برنگذرد
فروزنده ماه و ناهید و مهر
میان بندگی را بیایدت بست
خداوند روزی ده رهنموی

۲۰- در بیت زیر کدام آرایه به کار نرفته است؟

(نمونه دولتی - ۹۶)

«سعدیا، راستروان گوی سعادت بردند راستی کن که به منزل نرسد کج رفتار»

- (۱) تشبیه (۲) تشخیص (۳) نغمه حروف (۴) تضاد

۲۱- در بیت «خبرت هست که مرغان سحر می‌گویند / آخر ای خفته سر از خواب جهالت بردار» چه آرایه‌هایی به کار رفته؟

- (۱) تناسب، تشبیه، تضاد، تمثیل
(۲) مراعات نظیر، کنایه، واج‌آرایی، جناس
(۳) واج‌آرایی، جناس، تشخیص، سجع
(۴) تشبیه، تشخیص، جناس، کنایه (نمونه دولتی - ۹۶)

۲۲- کدام آرایه در هیچ یک از بیت‌های زیر دیده نمی‌شود؟

- (۱) گفت: بر من تیغ تیز افراشتی
(۲) خار بر پشت، زنی زین سان گام
(۳) کوه و دریا و درختان همه در تسبیح اند
(۴) برق از شوقی که می‌خندد بدین سان قاه قاه؟
از چه افگندی، مرا بگذاشتی؟
دولتت چیست؟ عزیزیت کدام؟
نه همه مستمعی فهم کند این اسرار
ابر از هجر که می‌گرید بدین سان زارزار؟

- (۱) تضاد (۲) تلمیح (۳) تشبیه (۴) جان‌بخشی

۲۳- در کدام بیت، جناس به کار نرفته است؟

- (۱) خبرت هست که مرغان سحر می‌گویند
(۲) بامدادی که تفاوت نکند لیل و نهار
(۳) کسی در دل باد و باران و برف
(۴) خداوند کیوان و گردان سپهر
آخر ای خفته، سر از خواب جهالت بردار
خوش بود دامن صحرا و تماشای بهار
به بال کبوتر، توان می‌دهد
فروزنده ماه و ناهید و مهر

۲۴- آرایه‌های مقابل همه ابیات، تماماً درست است، به جز:

- (۱) عقل حیران شود از خوشه زرین عنب
(۲) تا کی آخر چو بنفشه سر غفلت در پیش
(۳) کوه و دریا و درختان همه در تسبیح‌اند
(۴) این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود
فهم عاجز شود از حقه یاقوت انار (تشبیه / تشخیص)
حیف باشد که تو در خوابی و نرگس بیدار (تشبیه / تشخیص)
نه همه مستمعی فهم کند این اسرار (تشخیص / مراعات نظیر)
هرکه فکرت نکند نقش بود بر دیوار (کنایه / تلمیح)

مفهوم و ارتباط معنایی

۲۵- معنی درست بیت زیر در کدام گزینه، ذکر شده است؟

(نمونه دولتی - ۹۵)

«نیابد بدو نیز اندیشه راه که او برتر از نام و از جایگاه»

- (۱) فکر انسان نمی‌تواند به او مقام و موقعیت دهد.
(۲) فکر انسان محدودتر از آن است که بتواند او را مشهور کند.
(۳) فکر انسان محدودتر از آن است که او را درک کند.
(۴) او از نام‌آوری و مقام و موقعیت به دور است.

۲۶- معنی بیت «به بینندگان، آفریننده را نبینی، مرنجان دو بیننده را» در کدام گزینه آمده است؟

(نمونه دولتی - ۹۵)

- (۱) با آن کس که می‌خواهد خدا را ببیند، بگو: چشمانت را آزار مده.
(۲) با چشمانت نمی‌توانی خدا را ببینی، از فکر دیدن خدا، منصرف شو.
(۳) به بینندگان بگو که خدا قابل دیدن نیست. مردم بیننده را رنج مده.
(۴) به بینندگان عزیز قسم می‌خورم که خدا را با چشم سر نمی‌توان دید.

۲۷- مفهوم مصراع «دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار» در کدام گزینه آمده است؟

(نمونه دولتی - ۹۶)

- (۱) دل به خداوند اقرار ندارد.
(۲) دلی نیست که به خدا اقرار نداشته باشد.
(۳) دلی که به خدا اقرار نداشته باشد، دل نیست.
(۴) کسی که به وجود خدا باور نداشته باشد، اهل دل نیست.

۲۸- مفهوم کدام بیت به آیه زیر نزدیک تر است؟

«لاتدرکه الابصار و هو یدرک الابصار: چشم های ما او را در نمی یابند و او چشم ها را در می یابد.»

- (۱) آفرینش همه تنبیه خداوند دل است
- (۲) به بینندگان، آفریننده را
- (۳) نیابد بدو نیز، اندیشه راه
- (۴) ستودن نداند کس او را چو هست
- دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار
- بینی، مرنجان دو بیننده را
- که او برتر از نام و از جایگاه
- میان بندگی را بپایدت بست

(نمونه دولتی - ۹۶)

۲۹- مفهوم کدام بیت با سایر گزینه ها متفاوت است؟

- (۱) تا قیامت سخن اندر کرم و رحمت او
- (۲) تا کی آخر چو بنفشه، سر غفلت در پیش؟
- (۳) این همه نقش عجب، بر در و دیوار وجود
- (۴) خبرت هست که مرغان سحر می گویند:
- همه گویند و یکی گفته نیاید ز هزار
- حیف باشد که تو در خوابی و نرگس، بیدار
- هر که فکرت نکند، نقش بود بر دیوار
- آخر ای خفته، سر از خواب جهالت، بردار؟

(نمونه دولتی - ۹۶)

۳۰- مفهوم رباعی زیر، با کدام بیت ارتباط معنایی ندارد؟

- «هنگام سپیده دم خروس سحری
یعنی که نمودند در آیینۀ صبح
- (۱) خفتگان را خبر از محنت بیداران نیست
 - (۲) خفتگان را چه خبر زمزمۀ مرغ سحر؟
 - (۳) تو که در خواب بوده ای، همه شب
 - (۴) خبرت هست که مرغان سحر می گویند
 - دانی که چرا همی کند نوحه گری
 - کز عمر شبی گذشت و تو بی خبری
 - تا غمت پیش نیاید، غم مردم نخوری
 - حیوان را خبر از عالم انسانی نیست
 - چه نصیب ز بلبل سحر است؟
 - آخر ای خفته، سر از خواب جهالت بردار؟

(نمونه دولتی - ۹۵)

۳۱- کدام بیت با عبارت «ما اکثر العبر و اقل الاعتبار» تناسب معنایی ندارد؟

- (۱) همت بلند دار که نزد خدا و خلق
- (۲) هر گل نو ز گلرخی یاد همی کند ولی
- (۳) این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود
- (۴) چندین هزار منظر زیبا بیافرید
- باشد به قدر همت تو اعتبار تو
- گوش سخن شنو کجا دیده اعتبار کو
- هر که فکرت نکند نقش بود بر دیوار
- تا کیست کو نظر ز سر اعتبار کرد

(نمونه دولتی - ۹۶)

۳۲- کدام گزینه با مصراع «شکر نعمت، نعمت افزون کند» تناسب معنایی دارد؟

- (۱) نعمتت بار خدایا ز عدد بیرون است
- (۲) بخشش خود را به شکر کس نیالاید که هست
- (۳) در نعمت خدای بگشاید
- (۴) شکر نعمت را نکو کن که حق
- شکر انعام تو هرگز نکند شکرگزار
- در ره آزادمردی شکر جزوی از جزا
- شکر کن تا خدا بیفزاید
- دوست دارد بندگان حق گزار

(نمونه دولتی - ۹۹)

۳۳- همه ابیات به جز بیت با هم قرابت معنایی دارند.

- (۱) مده ای رفیق پندم که نظر بر او فکندم
- (۲) نه بر اوج ذاتش پرد مرغ وهم
- (۳) هیچ دل را به کنه او ره نیست
- (۴) ای در صفت ذات تو حیران که و مه
- تو میان ما ندانی که چه می رود نهانی
- نه در ذیل وصفش رسد دست فهم
- عقل و جان از کمالش آگه نیست
- وز هر دو جهان خدمت درگاه تو به

لغت

آزمون‌های ورودی پایه دهم

دبیرستان‌های نمونه دولتی ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲

۵۵۱- مترادف واژه‌های «عزیمت، مصائب، وداع، فرزانه» به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟ (نمونه دولتی فارس - ۱۴۰۰)

(۱) رفتن، سختی، خداحافظی، دانا (۲) اراده، اعمال، جدایی، روشنایی

(۳) سفر کردن، بلاها، خداحافظی، دانشمند (۴) راهی شدن، کارها، دیدار، دانایی

۵۵۲- معنی واژه‌های «صومعه، طعن، خرقه و انعام» به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟ (نمونه دولتی همدان - ۱۴۰۰)

(۱) خانه، سرزنش، جامه عارفان، بخشش (۲) محل پرستش، طعنه، لباس، بخشش

(۳) دیر، طعنه زدن، لباس، چهار پا (۴) عبادتگاه، سرزنش، جامه عارفان، چهار پا

۵۵۳- معنای واژگان «فراغت، تضرع، مشقت، واقف» در کدام گزینه ذکر شده است؟ (نمونه چهارمحال - ۱۴۰۱)

(۱) آسوده، فروتنی، سختی، آگاه (۲) آسودگی، فروتنی، سختی، ایستگاه

(۳) آسودگی، زاری کردن، دشواری، آگاه (۴) آسوده، زاری کردن، دشواری، ایستگاه

۵۵۴- در کدام گزینه، کلمه‌های «ژرف، طنین، غریب، مفتون» معنا شده‌اند؟ (نمونه دولتی زنجان - ۱۴۰۰)

(۱) وسعت، آواز، نزدیک، شیفته (۲) عمیق، صدا، نا آشنا، فریفته

(۳) پهناء، انعکاس، غربت، فتنه (۴) عمق، آواز، بیگانه، مغرور

۵۵۵- در کدام گزینه معنی تمامی واژه‌ها صحیح می‌باشد؟ (نمونه دولتی یزد - ۱۴۰۰)

(۱) کمند: بند / رنجه: سختی / مایه‌ور: ارجمند (۲) فراست: زیرکی باطنی / عزیمت: رفتن / میغ: سحاب

(۳) عیال: خانواده / تعرض: عرضه داشتن / مقرب: نزدیک شدن (۴) واپسین: آخرین / متاع: کالای بارزش / قحطی: نیازمندی

۵۵۶- در همه گزینه‌ها معنی واژه‌ها درست است، به جز گزینه (نمونه دولتی اردبیل - ۱۴۰۰)

(۱) صومعه: دیر / مسلط: چیره (۲) قانع: خرسند / وقار: با ارزش

(۳) داد: انصاف / شط: رود بزرگ (۴) بوم و بر: سرزمین / آذرخش: صاعقه

۵۵۷- معنی واژگان «انعام، فروغ، بصیرت، مصلحت» در کدام گزینه آمده است؟ (نمونه دولتی چهارمحال - ۱۴۰۱)

(۱) چهارپایان، آسایش، بینش، صلح و آرامش (۲) بخشش، روشنایی، زیرکی، خیر اندیشی

(۳) بخشش، روشنایی، بینش، آرامش (۴) چهارپایان، روشنایی، بینش، نیک خواهی

۵۵۸- در کدام گزینه معنی همه واژگان درست است؟ (نمونه دولتی مرکزی، همدان، ایلام - ۱۴۰۱)

(۱) داعیه - انگیزه، رستن - رهایی، (تسبیح - آگاهی) (۲) رمق - نیرو، (ورد - دعا)، (مفتون - شیفتگی)

(۳) (فراخنا - گستردگی)، (هجو - نکوهش)، (فراست - زیرکی) (۴) (عیش - زندگی)، (معارج - نردبان)، (آوخ - افسوس)

۵۵۹- معنی واژه مشخص شده در کدام گزینه به درستی بیان شده است؟ (نمونه دولتی اصفهان - ۱۴۰۱)

(۱) گلزار ز عیش لاله باران شد (خرمی) (۲) آب زنید راه را هین که نگار می‌رسد (نقاشی)

(۳) به عقبی همین چشم داریم نیز (دنیا) (۴) جهان، جمله فروغ روی حق دان (سخن)

۵۶۰- در کدام گزینه معنی تمامی واژه‌ها صحیح نمی‌باشد؟ (نمونه دولتی زنجان - ۱۴۰۱)

(۱) فراست: هوشمندی / وقار: متانت / میغ: ابر (۲) مقرب: نزدیک شده / رنجه: غمگین / جاه: شکوه

(۳) منزوی: گوشه‌نشین / صومعه: دیر / طرّار: دزدی (۴) زهره: جرئت / محاوره: گفتار / صنّع: احسان

۵۷۵- از میان واژه‌های: «مورچگان، شایستگی، ایران، پولادین، اعلام، آزادگان، یاقوت، رفتن» کدام کلمه‌ها با تغییر

حرکت واج آغازین، معنی آنها تغییر می‌کند؟

(نمونه دولتی تهران - ۱۴۰۰)

(۱) مورچگان، ایران (۲) شایستگی، آزادگان (۳) اعلام، رفتن (۴) یاقوت، پولادین

۵۷۶- به ترتیب با توجه به معناهای داده شده، کدام گزینه درست است؟

(نمونه دولتی هرمزگان، ۱۴۰۱)

(۱) سازگار کردن کارها از سوی خدا بر اساس خواهش بنده (۲) درخواست بخشش یا کمک از کسی برای دیگری

(۳) سرنوشتی که خداوند برای بندگان خود فرموده است. (۴) بخشایش الهی، مورد توجه قرار دادن

(۱) عنایت، شفاعت، تقدیر، توفیق (۲) عنایت، تقدیر، توفیق، شفاعت

(۳) توفیق، شفاعت، تقدیر، عنایت (۴) توفیق، تقدیر، شفاعت، عنایت

رابطه واژگانی

۵۷۷- در واژگان چند جمع مکسر وجود دارد؟

(نمونه دولتی البرز - ۱۴۰۱)

«اصحاب، رعایا، سلاله، طرّار، غیور، مصائب، معاصی، مهان»

(۱) شش (۲) پنج (۳) چهار (۴) سه

۵۷۸- از میان واژه‌های زیر چند جفت واژه با هم، هم خانواده هستند؟

(نمونه دولتی یزد - ۱۴۰۱)

«صله - اتصال / متهم - اوهام / مستغنی - مغتنم / عیش - معاش / منزوی - زاویه / اعتراض - عارضه /

خلل - مخل / موافقت - متفق»

(۱) شش (۲) هفت (۳) هشت (۴) چهار

۵۷۹- در کدام گروه از کلمه‌ها، همه واژه‌ها «هم‌خانواده» نیستند؟

(نمونه دولتی تهران - ۱۴۰۰)

(۱) اغتنام، غنیمت، مغتنم (۲) آنهام، تهمت، وهم (۳) احتیاج، حجت، محتاج (۴) استماع، مسموع، سمع

۵۸۰- در کدام گزینه، تمام واژه‌ها هم‌خانواده هستند؟

(نمونه دولتی اردبیل - ۱۴۰۰)

(۱) خصیصه - خصایل - خصلت (۲) معرفت - عارف - تعریف

(۳) مناظره - مظاهر - منظره (۴) متعال - تعادل - تعالی

۵۸۱- در کدام گروه از کلمه‌ها، تمامی واژه‌ها هم‌خانواده هستند؟

(نمونه دولتی شهر تهران - ۱۴۰۱)

(۱) تعریف، معارف، فرعی (۲) ذوق، ذائقه، مذاق

(۳) بعید، ابعاد، عید (۴) ملحق، حلقه، الحاق

۵۸۲- گروه واژه‌ها در کدام گزینه هم‌خانواده نیستند؟

(نمونه دولتی گلستان - ۱۴۰۱)

(۱) موفق - اتفاق - موافقت (۲) وحدت - اتحاد - واحد

(۳) توجیه - مواجهه - ترجیح (۴) حزن - محزون - احزان

۵۸۳- نوع رابطه «پندار» و «گمان» مانند رابطه واژه‌های کدام گزینه است؟

(نمونه دولتی خراسان رضوی - ۱۴۰۰)

(۱) الوان و رنگ (۲) میغ و باران (۳) قندیل و چراغ (۴) بساط و گستردنی

۵۸۴- رابطه واژه‌ها، در کدام گزینه با بقیه متفاوت است؟

(نمونه دولتی اصفهان - ۱۴۰۱)

(۱) فروزان، بی‌فروغ (۲) تواضع، تکبر (۳) سرور، شادمانی (۴) دولتمند، درویش

۵۸۵- روابط واژگانی کدام گزینه با دیگر گزینه‌ها متفاوت است؟

(نمونه دولتی قم - ۱۴۰۱)

- (۱) شادکام و ناکام (۲) مغموم و اندوهگین (۳) که و کوچک (۴) فرتوت و سالخورده

۵۸۶- نوع رابطه واژگان در کدام گزینه متفاوت از دیگر گزینه‌ها است؟

(نمونه دولتی مازندران - ۱۴۰۱)

- (۱) مساعی و مسعی (۲) معارج و معراج (۳) رعایا و رعیت (۴) وصایا و وصی

۵۸۷- واژه‌های «مترادف، هم‌خانواده، متضاد» به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟ (نمونه دولتی استان تهران - ۱۴۰۱)

- (۱) رزم و پیکار/ تسبیح و تشخیص/ آرام و آهسته
(۲) بردبار و شکیبا/ مفتون و فتنه/ جنگ و صلح
(۳) طریقت و طبیعت/ حرکت و متحیر/ جهالت و غفلت
(۴) معرفت و طعن/ سعی و ساعی/ پیدا و نهان

۵۸۸- رابطه کدام گروه واژگان، به ترتیب، براساس الگوی زیر نیست؟

(نمونه دولتی کردستان - ۱۴۰۱)

(هم‌خانواده - مترادف - متضاد - جمع و مفرد)

- (۱) اعتراض، عارض/ نیکان، خوبان/ غره، فروتن/ ارباب، رب
(۲) ضمن، ضامن/ متانت، وقار/ فروغ، ظلمت/ اعضا، عضو
(۳) ایجاد، وجد/ منش، کردار/ اجتماعی، فردی/ خصال، خصلت
(۴) محضر، حاضر/ فام، گون/ خیال، واقعیت/ مناظره، نظر

۵۸۹- ارتباط واژه‌های همه گزینه‌ها با الگوی «هم‌خانواده، مترادف و جمع و مفرد» یکسان است بجز... (نمونه - ۱۴۰۱)

- (۱) (اتهام - تهمت)، (اقتدار - قادر)، (احزان - حزن)
(۲) (عاطفه - معطوف)، (سریر - اورنگ)، (معاصی - معصیت)
(۳) (هجوم - مهاجم)، (متقدم - پیشین)، (مراسم - مرسوم)
(۴) (محبس - حبس)، (عنب - انگور)، (خصال - خصلت)

۵۹۰- در کدام گزینه، ارتباط واژگان به ترتیب «هم‌خانواده، مترادف و متضاد» است؟ (نمونه دولتی فارس - ۱۴۰۱)

- (۱) (مناجات - نجات)، (تنبیه - هوشیار کردن)، (فراخنا - تنگنا)
(۲) (اتهام - وهم)، (محبس - زندانی)، (دولتمند - درویش)
(۳) (احتیاج - حوائج)، (موهبت - دهش)، (حرص - هوس)
(۴) (دوام - ادامه)، (صومعه - دیر)، (مِهان - کِهان)

۵۹۱- رابطه واژگانی در همه گزینه‌ها درست است به جز گزینه..... (نمونه دولتی آذربایجان شرقی - ۱۴۰۱)

- (۱) ارض - ارز/ رعایا - رعیت/ داد - ستد
(۲) علم - آلم/ معاصی - عاصی/ قریب - غریب
(۳) صفر - سفر/ اصحاب - صاحب/ کهتر - مهتر
(۴) ثواب - صواب/ معارج - معراج/ فراز - نشیب

۵۹۲- در کدام گزینه، روابط واژه‌ها با دیگر گزینه‌ها متفاوت است؟ (نمونه دولتی خراسان رضوی - ۱۴۰۱)

- (۱) اتهام و تهمت/ مصائب و مصیبت/ صلاح و درست/ قریب و بعید
(۲) اعتماد و عماد/ معاصی و معصیت/ عیش و خرمی/ کهان و مهان
(۳) نجات و منجی/ مساعی و مسعی/ خصلت و خوی/ مختصر و مفصل
(۴) احتیاج و حاجت/ وصایا و وصیت/ گویش و گفتار/ فروزان و بی‌فروغ

۵۹۳- نوع رابطه واژگان در کدام گزینه با دیگر گزینه‌ها متفاوت است؟ (نمونه دولتی خوزستان - ۱۴۰۱)

- (۱) مجذوب و جاذبه - حیا و شرمساری - قعر و اوج - اوقات و وقت
(۲) احتیاج و محتاج - مفتون و شیفته - دانا و جاهل - جوانب و جانب
(۳) استقرار و مستقر - تآنی و شتابان - واپسین و آخرین - نصایح و نصیحت
(۴) معابر و عبور - سریر و اورنگ - عقبی و دنیا - وصایا و وصیت

۵۹۴- در کدام گزینه رابطه واژگان همانند جفت واژه‌های زیر به ترتیب رعایت نشده و نادرست است؟

(نمونه دولتی خوزستان - ۱۴۰۰)

«خضوع و تکبر - خصال و خصلت - معارج و معراج»

- (۱) دانا و جاهل - واقف و وقوف - الوان و لون
(۲) وفا و جفا - محزون و احزان - مکاتیب و مکتب
(۳) دنیا و عقبی - قناعت و قانع - جواهر و جوهر
(۴) فروغ و ظلمت - حرم و مرحمت - اصحاب و صحابه

۶۰۲- با توجه به مترادفات واژه‌ها، املاي چند واژه نادرست است؟ (تشديد غلط نيست). (نمونه دولتي همدان - ۱۴۰۰)

«مُقَرَّب و نزديک - محبس و زندان - معاسي و گناهان - مصاعب و بلاها - قائل و گوينده -

صنع و آفرينش - شکيبا و بردبار - زهره و جرعت، طوبره کاه»

(۱) چهار (۲) شش (۳) هفت (۴) پنج

۶۰۳- در چند ترکيب غلط املايي وجود دارد؟ (نمونه دولتي - ۱۴۰۲)

«ميوه الوان، صرير ملک وي، موسم کهنسالي، آمل ويرانگري، فراق بال، اقليت‌هاي ديني،

هجوم بي امان، رنگارنگي لحجه‌ها، عقل باژگونه، ترک معاصي، خدمتگذار خوب»

(۱) سه (۲) چهار (۳) پنج (۴) شش

۶۰۴- در تمام گزينه‌ها غلط املايي ديده مي‌شود به جز گزينه (نمونه دولتي فارس - ۱۴۰۰)

(۱) هنوز چند قدمي دور نشده بود که شيون از خانه بیمار برخواست. بیمار ديده از جهان فرو بست.

(۲) هيچ رنگ و نژاد و لحجه و گويش و زباني به ديده اين مادر، بر آن ديگري برتري ندارد.

(۳) بر وجهي که در متقدم طعن نکند و در محاوراتي که به حضور او ميان دو کس رود، خوض نمايد.

(۴) بدان که مردم بي هنر، مادام بي سود باشد، چون مقيلان که تن دارد و سايه ندارد.

۶۰۵- در کدام گزينه، نادرستي املايي به چشم مي‌خورد؟ (تشديد جزو غلط املايي به شمار نمي‌رود).

(۱) سرير ملک - بهره‌گيري - قوس قزح - بستان معرفت (نمونه دولتي خراسان رضوي - ۱۴۰۰)

(۲) روييه خيرخواهي - فرصت بازاندوشي - ضرب‌المثل - متاع جواني

(۳) نسيم دل‌انگيز - نيكو خصال - ثنابي غزنوي - خاندان نبوت

(۴) بحث و مناظره - هوش و فراست - نهفته و پنهان - طنين و صدا

۶۰۶- در کدام گزينه، املاي تمام گروه واژگان به کار رفته، درست است؟ (تشديد جزو غلط املايي به شمار نمي‌رود).

(۱) همدم نيكوخصال - تأثيرگذاري - زمينه‌هاي اجتماعي - استماع سخن (نمونه دولتي خراسان رضوي - ۱۴۰۱)

(۲) استراق سمع - خوار مغيلان - فراغ بال - به‌رغم برادران غيور

(۳) سلاله جوانمردان - روضه خلد - پيامد ناگوار - سرچشمه جاودانه‌گي

(۴) اميد بقا - فصل غريبي - صحنه‌هاي حراس انگيز - گوشه صومعه

۶۰۷- در کدام گزينه غلط املايي ديده مي‌شود؟ (نمونه دولتي سمنان - ۱۴۰۱)

(۱) اي همه هستي ز تو پيدا شده خاک ضعيف از تو توانا شده

(۲) تا زياده به خودت غره نشوي، اميدوارم که دانه‌اي هم بر خاک بيافشاني، هر چند خرد بوده باش.

(۳) بعضي، يكي را ترجيح مي‌داد و برخي، ديگري را. جمعيت مات و مبهوت مانده بود.

(۴) منع کرده است از آدمي، دانستن امري چند را که در شأن و طاقت او نيست.

۶۰۸- در کدام گزينه غلط املايي وجود ندارد؟ (نمونه دولتي مرکزي، همدان، ايلام - ۱۴۰۱)

(۱) اين طرف تنها صلاح جنگ ايمان بود. (۲) از وطن خويش، رهلت کردم و به دولت صفاريان پيوستم.

(۳) ايران خواستگاه بخردان و کشور مردان گرد است. (۴) نصيرالدين هر روز لوح و کتاب در زير بغل مي‌نهاد.

۶۰۹- در کدام گزينه، غلط املايي کمتری وجود دارد؟ (نمونه دولتي اردبيل - ۱۴۰۰)

(۱) رويش و تراوت، ستارگان نقره‌فام، قهطی عظیم (۲) سيمای ظاهر، هجوم بی امان، سلاح جنگ

(۳) تنين دلنشين، فصل قريبي، ترجيح دادن (۴) سلۀ رحم، استراق سمع، خوار مغيلان

۶۲۳- تعداد غلط‌های املایی با توجه به معنا به ترتیب از کمترین به بیشترین در کدام گزینه‌ها برابر است؟

- (الف) محاورات و گفت‌وگوها، قائل و گوینده، قریب و ناآشنا، سریر و اورنگ (نمونه دولتی بوشهر و هرمزگان - ۱۴۰۱)
 (ب) ترجیح و برتری، فروغ و روشنایی، فراغت و آسودگی، هجو و نکوهش
 (ج) مایع‌ور و ارجمند، عظمت و سفر کردن، صلاح و درستی، تدائی و به یاد آوردن
 (د) مبحوت و متحیر، مواجه شدن و روبه‌رو شدن، باشنده‌گان و حاضران، تائی و سرزنش
- (۱) ب، الف، د، ج (۲) الف، ب، د، ج (۳) ب، د، ج، الف (۴) الف، ب، ج، د

تاریخ ادبیات

۶۲۴- همه آثار زیر از ابوریحان بیرونی است، به جز گزینه (نمونه دولتی یزد - ۱۴۰۰)

- (۱) بحارالانوار (۲) تحقیق ماللهند (۳) آثارالباقیه (۴) التفهیم

۶۲۵- کدام گزینه در مورد «سنایی غزنوی»، نادرست است؟ (نمونه دولتی اردبیل و آذربایجان غربی - ۱۴۰۱)

- (۱) شاعر و عارف معروف ایرانی است. (۲) سیرالعباد از آثار اوست.
 (۳) شاعر قرن هفتم است. (۴) در آغاز شاعری مداح بود.

۶۲۶- اگزوپری در اثر خود به نام داستان دیدارش با مسافری از یک سیاره خیالی را روایت می‌کند؟

- (۱) شازده کوچولو (۲) پرواز شبانه (۳) بینوایان (۴) داستان زندگی من (نمونه کردستان - ۱۴۰۰)

۶۲۷- از بین آثار زیر، برای کدام شاعر یا نویسنده، اثری ذکر نشده است؟ (نمونه دولتی یزد - ۱۴۰۱)

«حاوی/ التفهیم/ مصیبت‌نامه/ کنزالحکمه/ شاهدنامه/ نصیحة الملوک/ مجمع النوادر»

- (۱) شیخ محمود شبستری (۲) سنایی غزنوی (۳) مجد خوافی (۴) نظامی عروضی

۶۲۸- کدام گزینه نادرست است؟ (نمونه دولتی استان تهران - ۱۴۰۱)

- (۱) کارگران دریا اثر ویکتو هوگو (قرن نوزدهم میلادی) (۲) قابوس‌نامه اثر عنصرالمعالی کیکاووس (قرن پنجم هجری)

- (۳) گلشن راز اثر مجد خوافی (قرن هشتم) (۴) اخلاق ناصری اثر خواجه نصیر توسی (قرن هفتم)

۶۲۹- نام نویسندگان کتاب‌های «کارنامه بلخ، شاهدنامه، سبک‌شناسی، تاریخ احزاب سیاسی» در کدام گزینه آمده است؟

- (۱) سنایی، جامی، امین‌پور، اگزوپری (۲) غزالی، عطار، خرمشاهی، آوینی (نمونه دولتی تهران - ۱۴۰۱)

- (۳) سنایی، شبستری، بهار، بهار (۴) ابوریحان بیرونی، مجدخوافی، نیما یوشیج، معیری

۶۳۰- نام پدیدآورندگان آثار زیر به ترتیب در کدام گزینه به درستی آمده است؟ (نمونه دولتی گلستان - ۱۴۰۱)

«اسرار التوحید - کیمیای سعادت - ترجمه مرزبان نامه - چهار مقاله»

- (۱) امام محمد غزالی - نظامی عروضی - خواجه نصیر طوسی - سعدالدین وراوینی

- (۲) ابوسعید ابی‌الخیر - نظامی گنجه‌ای - خواجه نصیر طوسی - محمد بن منور

- (۳) محمد بن منور - ابوسعید ابی‌الخیر - سعدالدین وراوینی - نظامی گنجه‌ای

- (۴) محمد بن منور - امام محمد غزالی - سعدالدین وراوینی - نظامی عروضی

۶۳۱- کتاب‌های: «کارگران دریا، احیاءالعلوم، حقیقة الحقیقه» به ترتیب از آثار کدام نویسندگان است؟

- (۱) اگزوپری غزالی، نظامی (۲) نیما یوشیج، عطار، سنایی (نمونه دولتی تهران - ۱۴۰۰)

- (۳) قیصر امین‌پور، خواجه نصیر، غزالی (۴) ویکتور هوگو، غزالی، سنایی

۶۵۳- در همه گزینه‌ها، پرسش‌ها به شیوه «انکاری» آمده است به جز گزینه (نمونه دولتی خراسان رضوی - ۱۴۰۰)

(۱) ابلیس نتوانست، دزد را کی زهره آن بود که گرد چادر او گردد؟

(۲) بهرس از ایشان که آیا این طبیعت که شما می گویند، علم و قدرت دارد بر این کارها یا نه؟

(۳) چه کسی می‌تواند از عهده شکر نعمت‌های خدا بیرون بیاید؟

(۴) چه جای این پرسش است؟ بدانم و بمیرم بهتر است یا ندانسته درگذرم؟

۶۵۴- نوع پرسش (استفهام) در کدام گزینه با بقیه متفاوت است؟ (نمونه دولتی چهارمحال بختیاری - ۱۴۰۱)

(۱) چشم‌ها از این و آن پرسان: کیست این کودک؟

(۲) ای دوست، اکنون چه جای این پرسش است؟

(۳) درختی که امروز نشانی، میوه آن کجا توانی خورد؟

(۴) چه جای حرص و هوس باطل است؟

۶۵۵- در کدام بیت پرسش انکاری وجود ندارد؟ (نمونه دولتی مرکزی، همدان، ایلام - ۱۴۰۱)

(۱) چو بفروختی از که خواهی خرید؟

(۲) خار بر پشت زنی زین سان گام

(۳) ای نام تو بهترین سر آغاز

(۴) دیدار یار غایب دانی چه ذوق دارد؟

(۱) ارباب حاجتیم و زبان سوال نیست

(۲) زنده را تا زنده است باید به فریادش رسید

(۳) سیاه زنگی هرگز شود سفید به آب؟

(۴) در پیله تا به کی بر خویشتن تنی؟

۶۵۶- در کدام بیت پرسش انکاری دیده نمی‌شود؟ (نمونه دولتی آذربایجان شرقی - ۱۴۰۱)

(۱) ارباب حاجتیم و زبان سوال نیست

(۲) زنده را تا زنده است باید به فریادش رسید

(۳) سیاه زنگی هرگز شود سفید به آب؟

(۴) در پیله تا به کی بر خویشتن تنی؟

۶۵۷- در همه گزینه‌های زیر به جز گزینه پرسش انکاری وجود دارد. (نمونه دولتی فارس - ۱۴۰۱)

(۱) چو کاری برآید به لطف و خوشی

(۲) کنون باید ای خفته، بیدار بود

(۳) گفتم که روی خوبت از من چرا نهان است؟

(۴) به جز از علی که گوید به پسر که قاتل من

(۱) کی باور می کند در باغ ما داغ صنوبر را

(۲) شو تا قیامت آید، زاری کن

(۳) فضل خدای را که تواند شمار کرد

(۴) تا چند منزوی در کنج خلوتی

(۱) کی باور می کند افتادن سرو تناور را

(۲) کی رفته را به زاری باز آری

(۳) یا کیست آنکه شکر یکی از هزار کرد

(۴) در بسته تا به کی در محبس تنی؟

۶۵۸- در کدام گزینه استفهام انکاری وجود ندارد؟ (نمونه دولتی خراسان رضوی - ۱۴۰۰)

(۱) کی باور می کند در باغ ما داغ صنوبر را

(۲) شو تا قیامت آید، زاری کن

(۳) فضل خدای را که تواند شمار کرد

(۴) تا چند منزوی در کنج خلوتی

(۱) کی باور می کند افتادن سرو تناور را

(۲) کی رفته را به زاری باز آری

(۳) یا کیست آنکه شکر یکی از هزار کرد

(۴) در بسته تا به کی در محبس تنی؟

۶۶۷- کدام فعل از عبارت زیر دریافت نمی‌شود؟

(نمونه دولتی یزد - ۱۴۰۰)

«یکی از بزرگان، پارسایی را گفت: چه گویی در حق فلان عابد که دیگران در حق وی به طعنه سخن‌ها گفته‌اند. گفت: بر ظاهرش عیب نمی‌بینم و در باطنش غیب نمی‌دانم.»

(۱) ماضی ساده (۲) ماضی نقلی (۳) مضارع اخباری (۴) مضارع التزامی

۶۶۸- در عبارت زیر به ترتیب چند فعل ماضی و چند فعل مضارع به کار رفته است؟ (نمونه دولتی اردبیل - ۱۴۰۰)

«آن گاه که شهر توس در آرامش فرو رفته است و همه بی صدا خوابیده‌اند، ساعاتی کنار پدرم می‌نشینم و درس‌هایی را که در روز فرا گرفته‌ام، با او بحث و گفت و گو می‌کنم.»

(۱) دو - سه (۲) سه - دو (۳) یک - چهار (۴) چهار - یک

۶۶۹- کدام فعل در عبارت زیر نیامده است؟

(نمونه دولتی مازندران - ۱۴۰۱)

«اکنون شش سال از آن زمان می‌گذرد. من هرگز این داستان را برای کسی تعریف نکرده بودم. دوستانی که دوباره مرا می‌دیدند، خوشحال بودند از اینکه مرا زنده باز یافتند.»

(۱) ماضی استمراری (۲) مضارع اخباری (۳) ماضی نقلی (۴) ماضی مطلق

۶۷۰- در کدام گزینه، فعل‌های مضارع التزامی، ماضی بعید و مضارع مستمر به ترتیب آمده است؟

(۱) یابی، ده، پرسند (۲) مگوی، پرسند، شنوی (نمونه دولتی آذربایجان غربی - ۱۴۰۱)

(۳) باز می‌پرسند، دارم می‌روم، رفته بودند. (۴) باز پرسند، رفته بودند، دارم می‌روم.

۶۷۱- کدام گروه از فعل‌ها به ترتیب: «ماضی استمراری، مضارع اخباری و ماضی نقلی» هستند؟ (نمونه دولتی تهران - ۱۴۰۱)

(۱) می‌خوردیم، می‌پوشد، نوشته‌اند (۲) می‌نویسیم، می‌گیرد، خوابیده است

(۳) می‌آمد، می‌شنیدید، داشت می‌خرید (۴) می‌چینی، می‌آسود، افتاده باشد

۶۷۲- اگر فعل جمله: «مریم نامه‌ای محبت‌آمیز نوشت.» به ماضی التزامی تبدیل شود، کدام گزینه درست است؟

(۱) مریم داشت نامه‌ای محبت‌آمیز می‌نوشت. (۲) کاش مریم نامه‌ای محبت‌آمیز بنویسد. (نمونه تهران - ۱۴۰۰)

(۳) شاید مریم نامه‌ای محبت‌آمیز نوشته باشد. (۴) مریم نامه‌ای محبت‌آمیز نوشته بود.

۶۷۳- اگر فعل‌های عبارت زیر را با حفظ شخص، به ترتیب به زمان‌های «مضارع مستمر، ماضی بعید، ماضی التزامی» تبدیل کنیم؛ پاسخ درست کدام گزینه است؟

(نمونه دولتی چهارمحال - ۱۴۰۱)

«جوان پرسید: آیا تا به حال به ستارگان نقره فام که در آسمان می‌درخشند، اندیشیده‌ای؟»

(۱) پرسیده بود، درخشیده است، اندیشیده باشید (۲) داشت می‌پرسید، درخشیده‌اند، می‌اندیشی

(۳) دارد می‌پرسد، درخشیده بودند، اندیشیده باشی (۴) دارید می‌پرسید، درخشنده بودند، می‌اندیشم

۶۷۴- اگر فعل‌های «بگریختیم، نگاشته بودید، شناخته‌اند» را با حفظ شخص، به ترتیب به زمان‌های «ماضی بعید، مضارع التزامی، ماضی مستمر» تبدیل کنیم؛ پاسخ درست در کدام گزینه است؟ (نمونه دولتی خوزستان - ۱۴۰۰)

(۱) بگریزد - دارید می‌نگارید - داشتند و می‌شناختند (۲) می‌گریختیم - دارید می‌کارید - دارند می‌شناسند

(۳) گریخته بودیم - بنگارید - داشتند می‌شناختند (۴) گریخته باشیم - داشتید می‌نگاشتید - شناخته می‌شدند

۶۷۵- ساخت فعل‌های زیر از مصدر «رستن» در کدام گزینه درست است؟ (نمونه دولتی سمنان - ۱۴۰۱)

(۱) فعل مضارع اخباری، سوم شخص جمع (می‌روید) (۲) فعل مضارع التزامی، دوم شخص مفرد (برویی)

(۳) فعل مضارع مستمر، سوم شخص مفرد (دارد می‌رهد) (۴) فعل مستقبل، اول شخص جمع (خواهیم رهید)

(نمونه دولتی خراسان رضوی - ۱۴۰۱)

۷۷۷- از دیدگاه نگارشی، کدام گزینه ها به ویرایش نیاز دارد؟

- الف) امروز درخواستی به دستم رسید. نشستم و تمام سوابق گذشته او را بررسی کردم.
 ب) در میان شاعران پارسی گو، محبوبیت حافظ شیرازی از دیگر سرایندگان مشهودتر است.
 پ) در درازنای تاریخ ما، سرزمین خراسان توسط بدخواهان مورد بی‌رحمی قرار گرفته است.
 ت) در زیباشناسی ادبی، ارزش نهایی و هنری هر اندیشه‌ای به شیوه بیان آن باز می‌گردد.
- الف و پ (۱) ب و ت (۲) پ و ب (۳) الف و ت (۴)

دانش ادبی

(نمونه دولتی شهر تهران - ۱۴۰۱)

۷۷۸- کدام بیت سروده «محمدحسین بهجت تبریزی» است؟

- ۱) چو خواهی که نامت بود جاودان مکن نام نیک بزرگان نهان
 ۲) به هوش باش که ایران تو را پیام دهد تو را پیام به صد عز و احترام دهد
 ۳) ز نوای مرغ یا حق، بشنو که در دل شب غم دل به دوست گفتن، چه خوش است شهریارا
 ۴) اقوام روزگار به اخلاق زنده‌اند قومی که گشت فاقد اخلاق، مردنی است

(نمونه دولتی خراسان رضوی - ۱۴۰۱)

۷۷۹- کدام شخصیت نمی‌تواند سراینده یکی از بیت‌های زیر باشد؟

- الف) مار بد جانی ستاند از سلیم یار بد آرد سوی نار مقیم
 ب) گوهر اشک به مژگان می‌سفت وز دو دیده گهرافشان می‌گفت
 پ) به نام آن که جان را فکرت آموخت چراغ دل به نور جان برافروخت
- ۱) عبدالرحمان جامی ۲) شیخ محمود شبستری ۳) محمد غزالی ۴) جلال‌الدین بلخی

۷۸۰- اگر بیت «چو بفروختی از که خواهی خرید/ متاع جوانی به بازار نیست» بیت اول شعر باشد، قالب آن، چیست؟

- ۱) غزل ۲) مثنوی ۳) قطعه ۴) دوبیتی

(نمونه دولتی اردبیل - ۱۴۰۱)

۷۸۱- کدام گزینه بیان‌کننده خصوصیات لحن توصیفی است؟

- ۱) پیوند با احساسات لطیف انسانی ۲) شرح جزئیات و ویژگی‌های پدیده‌ها
 ۳) ایجاد شادابی و بشارت در شنونده ۴) ایجاد روح دلاوری و شجاعت در شنونده
- ۷۸۲- در نمونه شعر مقابل: «آی! ای مردان نام‌آور / ای همیشه نامتان پیروز / بی‌گمان امروز / فصلی از تکرار تاریخ

(نمونه دولتی خوزستان - ۱۴۰۱)

است» کدام لحن خوانشی به چشم می‌خورد؟

- ۱) عاطفی - روایی ۲) غنایی - حماسی ۳) روایی - حماسی ۴) تعلیمی - عاطفی

۷۸۳- به ترتیب لحن مناسب برای خواندن درس‌های «آشنای غریبان و میلاد گل» در کدام گزینه آمده است؟

- ۱) لحن عاطفی - لحن شاد ۲) لحن تعلیمی - لحن عاطفی ۳) لحن توصیفی - لحن تعلیمی ۴) لحن شاد - لحن عاطفی

(نمونه دولتی بوشهر و هرمزگان - ۱۴۰۱)

۷۸۴- کدام بیت، لحن متفاوت دارد؟

- ۱) بیا تا برآریم دستی ز دل که نتوان برآورد فردا ز گل
 ۲) بنی آدم اعضای یکدیگرند که در آفرینش ز یک گوهرند
 ۳) چو بینی یتیمی سرافکنده پیش مزن بوسه بر روی فرزند خویش
 ۴) ملکا ذکر تو گویم که تو پاکی و خدایی نروم جز به همان ره که توام راهنمایی

۸۴۷- کدام گزینه با مفهوم عبارت «چشم باز کن تا عجایب بینی که مدهوش و متحیر شوی»، نمی‌تواند رابطه معنایی داشته باشد؟

(نمونه دولتی خراسان رضوی - ۱۴۰۱)

- (۱) ز نورت عقل حیران مانده اینجا
- (۲) چشم بگشا به گلستان و بین
- (۳) چنان پر شد فضای سینه از دوست
- (۴) بر جمال تو چنان صورت چین حیران شد

۸۴۸- کدام یک از گزینه‌های زیر از نظر معنایی با بقیه متفاوت است؟

(نمونه دولتی فارس - ۱۴۰۱)

- (۱) چو بلبل روی گل بیند، زبانش در حدیث آید
- (۲) عقل حیران شود از خوشه زرین عنب
- (۳) آفرینش همه تنبیه خداوند دل است
- (۴) بر جمال تو چنان صورت چین، حیران شد

۸۴۹- کدام گزینه با بیت زیر ارتباط معنایی کمتری دارد؟

(نمونه دولتی کردستان - ۱۴۰۰)

- «نعمت بار خدایا، ز عدد بیرون است»
- (۱) تا قیامت سخن اندر کرم و رحمت او
 - (۲) فضل خدای را که تواند شمار کرد؟
 - (۳) کوه و دریا و درختان همه در تسبیح‌اند
 - (۴) گر کسی شکرگزاری کند این نعمت را

۸۵۰- مفهوم بیت: «کمال است در نفس انسان سخن / تو خود را به گفتار، ناقص مکن» در کدام گزینه آمده است؟

- (۱) مراقب نفس خود بودن
- (۲) به کمال رساندن نفس
- (۳) مراقب گفتار خود بودن
- (۴) توجه کامل به نفس

(نمونه دولتی تهران - ۱۴۰۰)

۸۵۱- مفهوم کدام گزینه با سایر گزینه‌ها متفاوت است؟

(نمونه دولتی مازندران - ۱۴۰۱)

- (۱) توانا بود هر که دانا بود
- (۲) کسی کو به بخشش توانا بود
- (۳) هر که در او جوهر دانایی است
- (۴) فرستاده گفت آن که دانا بود

۸۵۲- کدام گزینه بر مفهوم «خودشناسی» تأکید ندارد؟

(نمونه دولتی خوزستان - ۱۴۰۰)

- (۱) عیب کسان منگر و احسان خویش
- (۲) به چشم بصیرت به خود در نگر
- (۳) گر خوب‌شناسی تو اگر خالق خود را
- (۴) خودشناسی کرده‌ام تا خود شناسم خویش را

- دیده فرو بر به گریبان خویش
- تو را تا در آینه زنگار نیست
- سالم برسانی به هدف، قایق خود را
- در محک آوردمی، از حال خود جويا شدم

آزمون ورودی مدارس تیزهوشان سال ۹۶

۹۱۶- در داستان «شیر حق»، بیت «باد خشم و باد شهوت، باد آز/ برد او را که نبود اهل نماز» به کدام «مهارت زندگی» اشاره روشن‌تری دارد؟

(۱) خودآگاهی: شناخت توانایی‌ها، نیازها، استعدادها و ضعف‌های خود (۲) ارتباط مؤثر: ارتباط درست و سنجیده با دیگران

(۳) تصمیم‌گیری: تدبیر مناسب در موقعیت‌های مهم (۴) چیرگی بر احساسات و هیجانات: مهار احساسات گوناگون

۹۱۷- در جفت واژه‌های همه گزینه‌ها، هر سه رابطه «تضاد، ترادف و هم‌خانوادگی» دیده می‌شود؛ به جز

(۱) انسجام و تشّت - ذکاوت و فراست - مشعل و شعله (۲) طعمه و طعام - درویش و غنی - نژاده و تبار

(۳) سپهر و فلک - عارفان و معروف - غره و فروتن (۴) قریب و بعید - آزمند و طمعکار - مرخص و رخصت

۹۱۸- از واژه «کارد» با حذف یک حرف (مثلاً «د») و از واژه «معصوم» با تغییر یک حرف به حرف دیگر (مثلاً «ص» به

«ل»)، واژه معنادار دیگری پدید می‌آید. در همه گزینه‌های زیر، واژه‌هایی می‌توان یافت که به ترتیب با حذف و تغییر

یک حرف به حرف دیگر، به واژه معنادار تازه‌ای تبدیل شوند، به جز گزینه ...

(۱) بحر - روشنائی (۲) کارآگاه - آتش‌نشان (۳) خاندان - حوض (۴) نیام - بنیان

۹۱۹- با توجه به رابطه معنایی هر «گروه واژه»، کدام گزینه غلط‌های املائی دارد؟

(۱) مطیع و مسخر - تبار و سلاله - عزیمت و رحلت (۲) مضایقه و دریغ - دیر و صومعه - رعد و برق

(۳) جزر و مد - جدال و غزا - مدیحه و ثنا (۴) کنه و ذات - تسبیح و تضرّع - همت و مصاعی

۹۲۰- در کدام بیت، همه آرایه‌های ادبی «تشبیه»، «جان‌بخشی»، «تضاد» و «مراعات نظیر» دیده می‌شود؟

(۱) عقل حیران شود از خوشه زرین عنب فهم عاجز شود از حقه یاقوت انار

(۲) تا کی آخر چو بنفشه سر غفلت در پیش حیف باشد که تو در خوابی و نرگس بیدار

(۳) بلبلان وقت گل آمد که بنالند از شوق نه کم از بلبل مستی تو بنال ای هشیار

(۴) درد پنهان به تو گویم که خداوند منی یا نگویم که تو خود مطلعی بر اسرار

۹۲۱- مفهوم کدام بیت به عبارت «مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ»، نزدیک‌تر است؟

(۱) چو در دانش و دین سرافراز گشت همه دانش و دین بدو بازگشت

(۲) آفرینش همه تنبیه خداوند دل است دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار

(۳) آنچه در علم بیش می‌باید دانش ذات خویش می‌باید

(۴) بدان خود را که از راه معانی خدا را دانی از خود را بدانی

۹۲۲- کدام بیت با دیگر بیت‌ها ارتباط و تناسب کمتری دارد؟

(۱) آفتابی چنین، که می‌تابد چشم خفاش در نمی‌یابد

(۲) به بینندگان آفریننده را نبینی، مرزبان دو بیننده را

(۳) مهر درخشنده چو پنهان شود شب‌پره (خفاش) بازیگر میدان شود

(۴) نور خورشید در جهان فاش است آفت از ضعف چشم خفاش است

۹۲۳- نام کدام اثر ادبی برگرفته از نام نویسنده آن است؟

(۱) اخلاق ناصری (۲) رساله قشیریه (۳) مخزن الاسرار (۴) اسرار التوحید فی مقامات الشیخ ابوسعید

آزمون ورودی مدارس تیزهوشان سال ۹۹

۹۶۰- کدام گروه واژگان از نظر معنی نادرست است؟

- (۱) حلاوت: شیرینی / فراق: دوری
(۲) طبع: سرشت / بصیرت: روشن بینی
(۳) کنه: گودال / میغ: ابر
(۴) منش: عادت / مدهوش: سرگردان

۹۶۱- کدام گزینه به ترتیب اثر شاعران و نویسندگان: «نظامی گنج‌ای / مولوی / سنایی / نیریز» است؟

- (۱) مجمع النوادر / دیوان شمس / حقیقة الحقیقة / تنفس صبح
(۲) هفت پیکر / مثنوی معنوی / کارنامه بلخ / ای شب
(۳) مجمع النوادر / فیه ما فیه / جامع التمثیل / افسانه
(۴) فرهاد و شیرین / مجالس سبعة / سیرالعباد الی المعاد / قصه رنگ‌پریده

۹۶۲- کدام دو گزینه، دارای غلط املایی یکسان می باشد؟ (تشدید، غلط املایی محسوب نمی شود).

- (الف) حقّه یاقوت، قاعده صلاح، بیهوده و بی ثمر، خار مقلان
(ب) طنین و آهنگ، رنج و مهنت، باد سبا، پیروز و ظفرمند
(ج) فضیلت و برتری، محارت و استادی، متهم و سرگردان، عز آزادی
(د) تفکر و تأمل، خشنود و خورسند، خواستگاه بخردان، خیره گی و خودخواهی
- (۱) الف، ج (۲) ب، د (۳) ب، ج (۴) ج، د

۹۶۳- آرایه‌های مربوط به کدام بیت نادرست است؟

- (۱) در زندگی مطالعة دل غنیمت است
(۲) میباید از راه راست بر راه کج
(۳) گرچه منزل بس خطرناک است و مقصد بس بعید
(۴) چو ایران نباشد تن من نباد
- خواهی بخوان خواه نخوان ما نوشته ایم (تناسب، تضاد، واج آرایی)
چو در هست حاجت به دیوار نیست (تضاد، کنایه، تکرار)
هیچ راهی نیست کان را نیست پایان غم مخور (تناسب، واج آرایی، تکرار)
در این بوم و بر زنده یک تن مباد (تشبیه، واج آرایی، جناس)

۹۶۴- کدام گزینه با پیام بیت «منشین با بدان که صحبت بد / گرچه پاکی تو را پلید کند» ارتباط بیشتری دارد؟

- (۱) همنشین تو از تو به باید
(۲) از این مشتی رفیقان ریایی
(۳) طلب کردم ز دانایی یکی پند
(۴) بیاموزمت کیمیای سعادت
- تا تو را عقل و دین بیفزاید
بریدن بهتر از آشنایی
مرا فرمود با نادان مپنود
ز هم صحبت بد جدایی جدایی

۹۶۵- مفهوم و پیام کدام بیت درست نوشته شده است؟

- (۱) چو بفروختی از که خواهی خرید؟
(۲) ده روزه مهر گردون افسانه است و افسون
(۳) مهتری گر به کام شیر در است
(۴) زنهار مگو سخن جز به راست
- متاع جوانی به بازار نیست (سود و زیان کارها را سنجیدن)
نیکی به جای یاران فرصت شمار یارا (محبت به دوستان)
شو خطر کن ز کام شیر بجوی (اندیشیدن به عاقبت کارها)
هرچند تو را در آن ضررهاست (هر راست نشاید گفت)

۹۶۶- نقش دستوری واژه‌های مشخص شده به ترتیب در کدام گزینه درست است؟

- (۱) آینه چون نقش تو بنمود راست
(۲) تا قیامت سخن اندر کرم و رحمت او
(۳) چو ایران نباشد تن من مباد
(۴) در پیله تا به کی، بر خویشتن تنی
- خود شکن آینه شکستن خطاست (مفعول، مسند)
همه گویند و یکی گفته نباید ز هزار (متمم، نهاد)
در این بوم و بر، زنده یک تن مباد (مسند، متمم)
پرسید کرم را مرغ از فروتنی (متمم، متمم)

۹۶۷- کدام گزینه با درس «آداب زندگانی» ارتباط معنایی و مفهومی ندارد؟

- (۱) ندهد مرد هوشمند جواب
- (۲) هر که سخن نسنجد، از جواب سخن برنجد.
- (۳) هر آن کس به دانش فرامش کند
- (۴) هر که نصیحت خود رأی می کند،
- مگر آنگه کز او سؤال کنند
- زبان را به گفتار خاموش کند
- او خود به نصیحتگری محتاج است.

۹۶۸- کدام گزینه مفهوم متفاوتی دارد؟

- (۱) در حبس و خلوتم تا وارهم به مرگ
- (۲) دست از طلب ندارم تا کام من برآید
- (۳) تکیه بر جای بزرگان نتوان زد به گزاف
- (۴) یا بزرگی و عزّ و نعمت و جاه
- یا پر برآورم بهر پریذنی
- یا جان رسد به جانان یا جان ز تن برآید
- مگر اسباب بزرگی همه آماده کنی
- یا چو مردانت، مرگ رویاروی

۹۶۹- کدام گزینه نیاز به ویرایش ندارد؟

- (۱) هر ایرانی وظیفه دارد از میهن خود دفاع کند.
- (۲) داستان‌های کهن ایرانی توسط فردوسی به نظم درآمد.
- (۳) منیت و خودخواهی سدّی است برای رسیدن به کمال بشری.
- (۴) تمام امورات مربوط به تحصیلش را خودش انجام داد.

آزمون ورودی مدارس تیزهوشان ۱۴۰۰

۹۷۰- با توجه به این حکایت گلستان سعدی، کدام گزینه، نادرست است؟

«یکی از بزرگان، پارسایی را گفت: چه گویی در حقّ فلان عابد که دیگران در حقّ وی به طعنه، سخن‌ها گفته‌اند. گفت: بر ظاهرش عیب نمی بینم و در باطنش غیب نمی دانم.»

- (۱) در متن حکایت، سه فعل مضارع اخباری دیده می شود.
- (۲) مفعول دو جمله پایانی حکایت با هم جناس دارند.
- (۳) در متن، هر دو واژه متضاد با هم نقش متممی دارند.
- (۴) واژه «دیگران» نهاد دومین جمله متن حکایت است.

۹۷۱- اگر پس از اولین حرف تمام واژه‌های گزینه‌های زیر، حرف «غ» یا «ح» اضافه کنیم، واژه‌ای با معنا و املای درست به دست می آید، به جز گزینه
 (۱) بض - ازان (۲) مو - مرّب (۳) نز - مشر (۴) بران - میلان

۹۷۲- با توجه به درس «آداب نیکان» - که دیدار شیخ جنید بغدادی را با بهلول روایت می کند - به ترتیب، مصراع نخست کدام بیت، وضعیت جنید را در آغاز دیدار او با بهلول و مصراع نخست کدام بیت، وضعیت او را پس از اعتراف در حضور بهلول نشان می‌دهد؟

الف) آن کس که بداند و بداند که بداند	اسبِ خَرَد از گنبد گردون بجهاند
ب) آن کس که بداند و نداند که بداند	آگاه نمایید که بس خفته نماند
ج) آن کس که نداند و بداند که نداند	لنگان خَرک خویش به منزل برساند
د) آن کس که نداند و نداند که نداند	در جهلِ آبدال‌دَهر بمائند

- (۱) الف، ب (۲) ب، الف (۳) د، ج (۴) ج، د

۹۸۶- در کدام گزینه هم خانواده یکی از کلمه‌های «اخلاق - حاجت - بصیرت - عمل - قانع» دیده می‌شود؟

(۱) صبر بر جور رقیبت چه کنم، گر نکنم	همه دانند که در صحبت گل خاری هست
(۲) طاووس را به نقش و نگاری که هست، خلق	تحسین کنند و او خجل از پای زشت خویش
(۳) احتیاج خودشناسی جوهر آینه است	من اگر خود را نمی‌دانم، تو می‌دانی مرا
(۴) گویا طلوع می‌کند از مغرب، آفتاب	کاشوب در تمامی ذرات عالم است

۹۸۷- مفهوم کدام بیت با ابیات دیگر متفاوت است؟

(۱) ستایش بود ویژه کردگار	که بر عالمین است پروردگار
(۲) از دست و زبان که برآید	کز عهده شکرش به درآید
(۳) فضل خدای را که تواند شمار کرد؟	یا کیست آن که شکر یکی از هزار کرد؟
(۴) نعمتت بار خدایا، ز عدد بیرون است	شکر انعام تو هرگز نکند شکرگزار

۹۸۸- نقش دستوری واژه مشخص شده در کدام گزینه‌های دیگر متفاوت است؟

(۱) تا کی آخر چو بنفشه سر غفلت در پیش؟	حیف باشد که تو در خوابی و نرگس، بیدار
(۲) بامدادی که تفاوت نکند لیل و نهار	خوش بود دامن صحرا و تماشای بهار
(۳) عقل حیران شود از خوشه زربین عنب	فهم، عاجز شود از حقه یاقوت انار
(۴) خبرت هست که مرغان سحر می‌گویند	آخر ای خفته، سر از خواب جهالت بردار

آزمون ورودی مدارس تیزهوشان ۱۴۰۲

۹۸۹- در کدام گزینه کلمات هم خانواده وجود ندارد؟

(۱) نعمتت بار خدایا، ز عدد بیرون است	شکر انعام تو هرگز نکند شکرگزار
(۲) ستاره‌ای بدرخشید و ماه مجلس شد	دل رمیده ما را انیس و مونس شد
(۳) سرو چمان من چرا میل چمن نمی‌کند	همدم گل نمی‌شود، یاد سمن نمی‌کند
(۴) اهل هر خانواده، حریم و حرمت یکدیگر و اجتماع را پاس می‌دارند.	

۹۹۰- با توجه به اشعار زیر، کدام گزینه صحیح است؟

(الف) نیاید بدو نیز اندیشه راه	که او برتر از نام و از جایگاه
(ب) آینه چون نقش تو بنمود راست	خود شکن، آینه شکستن خطاست
(ج) تا بود وردت دعا و درس قرآن غم مخور	
(د) چون تو را نوح است کشتیان، ز طوفان غم مخور	

(۱) «اندیشه»، «ورد»، «نقش»، «کشتیان» مسند هستند.	(۲) «راه»، «دعا»، «نقش»، «نوح» مسند هستند.
(۳) «برتر»، «دعا»، «خطا»، «کشتیان» مسند هستند.	(۴) «برتر»، «ورد»، «خطا»، «نوح» مسند هستند.

۹۹۱- در کدام گزینه غلط املایی وجود دارد؟

(۱) آدمی باید در محاوراتی که به حضور او میان دو کس رود، خوظ ننماید.
(۲) مدافعان ناگزیر شدند که به آن سوی شطّ خرّم شهر کوچ کنند.
(۳) نقّاشی من تصویر مار بوا بود که فیلی را بلعیده بود و هضم می‌کرد.
(۴) الیوم، استعمال توتون و تنباکو، در حکم محاربه با امام زمان است.

آزمون ورودی تیزهوشان و نمونه دولتی ۱۴۰۳

۹۹۹- در همهٔ گزینه‌های زیر، نادرستی املايي وجود دارد به جز گزینه

- (۱) شاهزاده پس از کمی تأمل گفت: «اهلی شدن یعنی چه؟» روباه گفت: «اهلی شدن» یعنی «علاقمند شدن».
- (۲) اگر گویند که علم و قدرت دارد، پس به خدا قاعل شده‌اند و او را «طبیعت» نام کرده‌اند.
- (۳) مرد فقیه مسئله را بازگفت؛ هنوز چند قدمی دور نشده بود که شیون از خانهٔ بیمار برخاست.
- (۴) داعیه‌ای در باطن من پدید آمد که به هیچ وجه در آن حالت که اندر بودم، راضی نتوانستم بود.

۱۰۰۰- معنای کدام جمله، اشتباه نوشته شده است؟

- (۱) آن خواجه او را به رنج و مشقت، کار می‌فرمود. = صاحب رابعه، او را وادار می‌کرد که کارهای سخت انجام دهد.
- (۲) به فلان همسایه رو و چراغی روغن بخواه. = از همسایه به اندازهٔ یک چراغ روغن بگیر.
- (۳) فردا جاهیت خواهد بود. = در آینده، مقام و عظمتی می‌یابی.
- (۴) خواهرانش متفرق شدند. = خواهرانش با هم دچار مشکل شدند.

۱۰۰۱- در کدام بیت، قافیه با بقیه ابیات مطابقت ندارد؟

- (۱) اول آبی بود این دل، آخر اما زرد شد آفتابی بود، ابری شد، سیاه و سرد شد
- (۲) صاف بود و ساده و شفاف، عین آینه آه این آینه کی غرق غبار و گرد شد؟
- (۳) سر به زیر و ساکت و بی دست و پا می‌رفت دل یک نظر، روی تو را دید و حواسش پرت شد
- (۴) بعد هم تبعید و زندان ابد شد در کویر عین مجنون از پی لیلی بیابان گرد شد

۱۰۰۲- در همهٔ ابیات زیر، آرایهٔ جناس دیده می‌شود به جز گزینه

- (۱) پای چو در راه نهاد آن پسر پویه همی کرد و درآمد به سر
- (۲) خداوند کیهان و گردان سپهر فروزندهٔ ماه و ناهید و مهر
- (۳) بامدادی که تفاوت نکند لیل و نهار خوش بود دامن صحرا و تماشای بهار
- (۴) آتش است این بانگ نای و نیست باد هر که این آتش نارد نیست باد

۱۰۰۳- معنای واژه‌های مشخص شده در عبارت زیر، به ترتیب در کدام گزینه به درستی آمده است؟

در وقتی که من در سر سماوار نشسته چایک‌ها را با کته تازه می‌کردم، یک بچه از مهمان‌خانه برآمده پیش من آمده که به من هم‌قد، اما از من باریک‌تر می‌نمود و او دلگیرانه به لب صُفّه نشسته خودبه‌خود گفت: «در این جا لااقل یگان کس یافت نمی‌شود که آدم با وی بیت‌برک کرده روز را گذراند.»

- (۱) قوری، پارچه، سکو، مشاعره
- (۲) قوری، دستمال، میز، مباحثه
- (۳) لیوان چای، قطعه پارچه، سکو، مناظره
- (۴) فنجان چای، پارچه، صندلی، مشاعره

۱۰۰۴- در کدام گزینه، وابستهٔ پیشین از نوع «صفت اشاره» دیده می‌شود؟

- (۱) معرفت این است که من در آنم. گرد خویشت می‌گردم و پیوسته در خود سفر می‌کنم.
- (۲) و فرش وی، زمین است و لکن سقفی بی‌ستون و این، عَجَب‌تر است و چراغ وی ماه است.
- (۳) به نظر نمی‌آمد که این آدمک، گم شده یا خسته یا گرسنه و تشنه و یا وحشت‌زده باشد.
- (۴) یکی از سیاره‌ها از آن کارفرمایی بود. چنان سرگرم حساب‌های خود بود که با ورود من حتی سر برنداشت.

پاسخ تشریحی سؤالات

- ۱- گزینه «۳» مسخر: مطیع، رام
لیل: شب نهار: روز
- ۲- گزینه «۴» انعام: چهارپایان آخر: دیگر
مستمع: شنونده تقدیر: فرمان خدا
- ۳- گزینه «۲»
- ۴- گزینه «۴»
- ۵- گزینه «۱» اخبار ← (جمع خبر)، آگاهی‌ها
اخبار ← (مصدر)، آگاه ساختن
اعلام ← (جمع علم)، اسامی خاص
اعلام ← (مصدر)، آگاه ساختن
- ۶- گزینه «۴» «حقه»، با واژه‌های دیگر، هم‌خانواده نمی‌باشد.
- ۷- گزینه «۴» ذرّین ← زرّین
- ۸- گزینه «۲» جحالت ← جهالت افسار ← افسار
- ۹- گزینه «۱» فعل «نیست» در گزینه «۱» غیر اسنادی در معنای «وجود ندارد» است و نیازی به مسند ندارد.
در سایر گزینه‌ها به ترتیب «برنا، نقش، خوش»، مسند هستند.
- ۱۰- گزینه «۴» قیامت ← متمم، زیرا بعد از حرف اضافه «تا» آمده.
رحمت ← متمم، زیرا کرم متمم است و واو عطف باعث شده تا رحمت نیز متمم شود. یکی ← نهاد
همه ← نهاد، زیرا با اسم همراه نشده است
- ۱۱- گزینه «۲»
- ۱۲- گزینه «۲» خبرت هست ← ضمیر شخصی
در سایر گزینه‌ها «ت» در پایان واژه‌ها، مربوط به خود کلمه است.
- ۱۳- گزینه «۱» این آسیاب ← صفت اشاره
معرفت این است ← مسند
- ۱۴- گزینه «۱» ترکیب وصفی ← خوشه زرّین
ترکیب اضافی ← خوشه عنب/ حقه یاقوت/ یاقوت انار
- ۱۵- گزینه «۳» ملکا ذکر تو گویم تو پاکی تو خدایی
جز به همان ره نروم که تو به من راه نمایی (۶ جمله)
- ۱۶- گزینه «۲» این گزینه از سه جمله تشکیل شده و سایر گزینه‌ها چهار جمله هستند.
- ۱۷- گزینه «۱» بیت از سنایی است و «کارنامه بلخ» از آثار وی به شمار می‌رود.
- ۱۸- گزینه «۳»
- ۱۹- گزینه «۳» «میان بستن» کنایه از «آماده شدن برای کاری»
- ۲۰- گزینه «۲» گزینه «۱» تشبیه: گوی سعادت
گزینه «۳» نغمه حروف: تکرار واج «س»
گزینه «۴» تضاد: راسترو، کج رفتار
- ۲۱- گزینه «۴» تشبیه: خواب جهالت جناس: سر و سحر
تشخیص: سخن گفتن مرغان کنایه: سر برداشتن (بیدار شدن)
- ۲۲- گزینه «۳» تضاد: می خندد، می گرید
تلمیح: بیت ۳ به آیات قرآن اشاره دارد.
جان بخشی: خندیدن برق/ گریستن ابر
- ۲۳- گزینه «۴» بررسی موارد جناس: گزینه «۱» سر، سحر
گزینه «۲» نهار، بهار گزینه «۳» باد، بال
- ۲۴- گزینه «۴» بررسی آرایه‌ها:
- (۱) تشبیه: حقه یاقوت انار تشخیص: حیران شدن عقل
(۲) تشبیه: چو بنفشه تشخیص: بیدار بودن گل نرگس
(۳) تشخیص: کوه و دریا و درختان تسبیح می‌کنند
مراعات نظیر: کوه و درختان
(۴) کنایه و تلمیح دیده نمی‌شود.
- ۲۵- گزینه «۳» در مصراع اول، منظور از «او»، خداوند است و شاعر می‌گوید: اندیشه (=فکر) انسان نمی‌تواند به خدا راه یابد یعنی به ذات او پی ببرد و او را درک کند.
- ۲۶- گزینه «۲» مقصود از آفریننده: خداوند است و مقصود از بینندگان و «دو بیننده»، چشمان است و مرنجان یعنی آزارنده، بنابراین گزینه «۲» پاسخ سؤال است.
- ۲۷- گزینه «۴» مرتب شده مصراع: که (=کسی که) به خداوند اقرار ندارد، دل ندارد. یعنی اهل دل و احساس و عاطفه نیست.
- ۲۸- گزینه «۲» در بیت گزینه «۲» فردوسی می‌فرماید:
با چشمانت، خدا را نمی‌بینی، تلمیح به آیه صورت سؤال دارد.
- ۲۹- گزینه «۱» در گزینه‌های ۲ و ۳ و ۴، سعدی مخاطب را دعوت می‌کند که از خواب غفلت و بی‌خبری بیرون آید و به تفکر در جهان آفرینش بپردازد.

آموزش و جمع‌بندی آرایه‌های ادبی

۱- تشبیه

تشبیه: ادعای همانندی میان دو یا چند چیز است.

هر تشبیه به صورت کامل، چهار جزء دارد که «ارکان» یا «پایه‌های» تشبیه نامیده می‌شوند.

رکن اول: مُشَبَّه: کسی یا چیزی که قصد مانند کردن آن را داریم.

رکن دوم: مُشَبَّه به: کسی یا چیزی که «مُشَبَّه» را به آن مانند می‌کنیم.

رکن سوم: ادات تشبیه: واژه‌ای که نشان دهنده پیوند شباهت است. این واژه می‌تواند، حرف، فعل و ... باشد

مانند: چون، مانند، مثل، چو، همچو، گویی، به کردار، به سان، به کردار، همچو و ...

رکن چهارم: وجه شبه: ویژگی مشترک بین مُشَبَّه و مُشَبَّه به است.

* اکنون ارکان تشبیه را در ضمن یک مثال بررسی می‌کنیم: «تو همچو باد بهاری گره‌گشا باش.»

(۱) رکن اول (مُشَبَّه)، «تو» است که به چیزی تشبیه شده است.

(۲) رکن دوم (مُشَبَّه به)، «باد بهاری» است که «تو» به آن مانند شده است.

(۳) رکن سوم (وجه شبه)، «گره‌گشا» شباهتی است که بین این دو وجود دارد.

(۴) رکن چهارم (ادات تشبیه)، کلمه «همچو» که رابطه شباهت بین مُشَبَّه و مُشَبَّه به را برقرار می‌سازد.

* برای یافتن تشبیه باید به دنبال این باشیم که چیزی به چیز دیگر تشبیه شده باشد.

مثلاً: در مصراع «ایام گل چو عمر به رفتن شتاب کرد»، «ایام گل» به «عمر» شبیه شده است و «رفتن» ویژگی مشترک آن دو دانسته شده و «چو» ادات این تشبیه است.

چند نکته:

✓ «مُشَبَّه» و «مُشَبَّه به» را طرفین تشبیه می‌گویند. این دو در تمام تشبیهات حضور دارند و وجودشان برای ساختن یک تشبیه الزامی است اما «ادات» و «وجه شبه» می‌توانند حذف شوند.

✓ «مُشَبَّه به» اغلب پس از ادات تشبیه می‌آید و معروف تر و شناخته شده تر از «مُشَبَّه» است.

✓ وجه شبه (ویژگی مشترک) معمولاً باید در مُشَبَّه به، آشکارتر و مشخص‌تر باشد و عموماً در ساختمان تشبیه ذکر نمی‌شود و خواننده بسته به نیروی تخیل و ذوق خود، این ویژگی را کشف می‌کند.

✓ «چو، چون، همچو، مانند، مثل، همانند، به سان، به کردار، مآند، گویی» از کلمات مهمی هستند که به عنوان «ادات تشبیه» به کار می‌روند.

✓ توجه شود: «چو» و «چون» در صورتی ادات تشبیه هستند که به معنی «مثل» و «مانند» به کار روند.

✓ گاهی «ادات تشبیه» و «وجه شبه» با هم حذف می‌شوند و مُشَبَّه و مُشَبَّه به، به صورت «ترکیب اضافی» با کسره به دنبال هم می‌آیند. اصطلاحاً به این نوع تشبیه، **اضافه تشبیهی** هم می‌گویند.

مثال: «متاع جوانی» اضافه تشبیهی است یعنی «جوانی» به «متاع» تشبیه شده است. (جوانی: مُشَبَّه، متاع: مُشَبَّه به)

نمونه‌های شعری (کتاب فارسی نهم)

بیت	مشبه	مشبه‌به
۱ عقل حیران شود از خوشه زرین عنب	فهم عاجز شود از حقه یاقوت انار	انار
۲ چون سگ اصحاب کهف، آن خرس زار	شد ملازم درپی آن بردبار	خرس زار
۳ جهان چون زلف و خال و خط و ابروست	که هرچیزی به جای خویش نیکوست	جهان
۴ چون چراغ لاله سوزم در خیابان شما	ای جوانان عجم جان من و جان شما	م (من)
۵ پرسش تشنگی را تو آبی، جوابی	ریگ‌های بیابان تو را می‌شناسند	تو
۶ نام تو رخصت رویش است و طراوت	زین سبب برگ و باران تو را می‌شناسد	نام تو
۷ عشق با دشوار ورزیدن خوش است	چون خلیل از شعله گل چیدن خوش است	خلیل (انسان)
۸ تا چند منزوی در کنج خلوتی؟	درسته تا به کی در محبس تنی؟	تن
۹ سعدیا، راست‌روان گوی سعادت بردند	راستی کن که به منزل نرسد کج رفتار	سعادت
۱۰ خبرت هست که مرغان سحر می‌گویند	آخر ای خفته سر از خواب جهالت بردار	جهالت
۱۱ ای دل ار سیل فنا بنیاد هستی برکند	چون تو را نوح است کشتیان، ز طوفان ...	فنا / نوح
۱۲ چراغ یقینم فرا راه دار	ز بد کردنم دست کوتاه دار	یقین
۱۳ علم دین، بام گلشن جان است	نردبان، عقل و حس انسان است	جان / علم دین
۱۴ دلی دیرم خریدار محبت	کزو گرم است بازار محبت	محبت
۱۵ لباسی دوختم بر قامت دل	ز پود محنت و تار محبت	محنت / محبت
۱۶ تا کی آخر چو بنفشه سر غفلت ...	حیف باشد که تو در خوابی و نرگس، بیدار	تو (انسان)

۲- جان‌بخشی (تشخیص)

نسبت دادن ویژگی و حالات انسانی به عناصر بی‌جان طبیعت، پرندگان، گل‌ها و دیگر موجودات، آرایه جان‌بخشی یا تشخیص ایجاد می‌نماید.

آرایه تشخیص به سه صورت شکل می‌گیرد:

(۱) به صورت ترکیب اضافی، مانند جمله «یک روز، آتش جنگ، جسم شهر را در خود گرفت.»

در ترکیب «جسم شهر» با آرایه تشخیص مواجه هستیم زیرا حقیقتاً، «شهر» نمی‌تواند، «جسم» داشته باشد. بلکه در نظر شاعر، «شهر» چون انسانی تصور شده که «جسم» دارد به دیگر سخن «جسم» که از ویژگی‌های انسان است به «شهر» نسبت داده شده و آرایه تشخیص به وجود آمده است.

(۲) در بخشی از جمله یکی از حالات و ویژگی‌های انسان مطرح می‌شود، و غالباً به «نهاد جمله» که یک شیء بی‌جان است، نسبت داده می‌شود. مانند «آسمان، از شوق دف می‌زد» در این جمله، «دف زدن» که خاص انسان است به «آسمان» نسبت داده شده است، در نتیجه، آرایه تشخیص ایجاد شده است.

(۳) گاهی آرایه تشخیص در کلمه «منادا» دیده می‌شود. مانند نمونه زیر:

«ای دل غمدیده، حالت به شود، دل بد مکن وین سر شوریده باز آید به سامان، غم مخور»

در این بیت، شاعر، «دل» را که با حرف «ای»، منادا واقع شده، همانند انسانی تصور کرده و به او جان بخشیده است. بنابراین هر چیز غیر انسان که با حرف «ندا» (ای) و یا بدون آن، مورد خطاب واقع شود، و در معنی اصلی خود به کار رود، تشخیص محسوب می‌گردد. البته اگر لفظ منادا، به جای انسان یا چیز دیگری به کار رفته باشد، دیگر آرایه تشخیصی در کار نیست.

آزمون شماره ۱ مرکز ارزشیابی و تضمین کیفیت نظام آموزش و پرورش

سؤالات آزمون هماهنگ کشوری فارسی نهم خرداد ۱۴۰۴ - نوبت صبح ۱۰/۳۰

(۲۵/۰ نمره)

الف) معنی و مفهوم شعر و نثر (۵/۲ نمره)

۱- کدام یکی از مصراع‌ها، هنگام معنی‌نیاز به جا به جایی اجزای جمله دارد؟

الف) ندارد به جز آستان سرم (ب) کریمما به رزق تو پرورده‌ایم

(۲۵/۰ نمره)

۲- از میان دو گزینه زیر، مناسب‌ترین معنی را برای مصراع دوم، انتخاب کنید.

«چو ما را به دنیا تو کردی عزیز به عقبی همین چشم داریم نیز»

الف) به گذشته هم همین توجه را داریم. (ب) در آخرت هم همین انتظار را داریم.

۳- در بیت‌ها و عبارات زیر، قسمت‌های مشخص شده را معنی کنید.

الف) سعدیا، راست‌روان گوی سعاددت بردند راستی کن که به منزل نرسد کج رفتار (۲۵/۰ نمره)

ب) دور گرون گر دو روزی بر مراد ما نرفت دائماً یکسان نباشد حال دوران غم مخور (۵/۰ نمره)

ج) خاصه کسی را که پند نشنود که او خود اوفتد. (۲۵/۰ نمره)

د) آماده امر و نهی فرمان باش / هشدار که منجی جهان آمد (۵/۰ نمره)

۴- با توجه به کلمات مشخص شده، معنی عبارت را کامل کنید. (۵/۰ نمره)

«ای مرد خود را رنجه مدار که او چند سال است تا به ما دل سپرده است.»

ای مرد خود را که او چند سال است

ب) معنی واژه (۱ نمره)

۵- می‌دانیم که واژه‌ها با توجه به متن، گاهی معنی متفاوتی دارند؛ معنی واژه «خداوند» در مصرع اول بیت

«خداوند نام و خداوند جای / خداوند روزی‌دهنده رهنمای»، با کدام مصرع بیت زیر یکسان است؟ چرا؟ (۵/۰ نمره)

«آفرینش همه تنبیه خداوند دل است دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار»

۶- در همه گزینه‌های زیر، واژگان مترادف دیده می‌شود به جز (۲۵/۰ نمره)

الف) خواجه او را به رنج و مشقت، کار می‌فرمود. (ب) تا چه حد، دچار حیرت و شگفتی شدم.

ج) خط دشمن گیج و سرگردان (د) خدای تعالی، گشاده‌روی و آسان‌گیر را دوست دارد.

۷- معنای واژه مشخص شده را داخل کمانک بنویسید. (۲۵/۰ نمره)

* به چه چیز تواضع می‌کرد برای خدا و تضرع می‌کرد نزد او؟ (.....)

ج) درک مطلب (۵/۲ نمره)

۸- متن زیر از درس «هم‌زیستی با مام میهن» است؛ آن را بخوانید و منظور از «خفاش خویان» و «مادر» را بنویسید.

هرگاه مادر را اندوه و آسیبی فراگیرد، فرزندان نیز آرام و قرار ندارند و بی‌شکیب، به جان می‌کوشند تا آرام جان خانه را به آرامش بازآورند و خفاش خویان را از مهر رخ مادر، دور بدارند. (۵/۰ نمره)

۹- شاعر در بیت زیر، حسرت چه چیزی را می‌خورد؟ (۲۵/۰ نمره)

«کاش من هم عبور تو را دیده بودم کوچه‌های خراسان تو را می‌شناسند»

۱۰- کدام گزینه با بقیه گزینه‌ها ارتباط معنایی کمتری دارد؟

(۲۵/۰ نمره)

- الف) در بیابان گر به شوق کعبه خواهی زد قدم
ب) غواص اگر اندیشه کند کام نهنگ
ج) مهتری گر به کام شیر در است
د) گرچه منزل بس خطرناک است و مقصد بس بعید
- سرزنش‌ها گرد کند خار مغیلان، غم مخور
هرگز نکند در گرانمایه به چنگ
شو خطر کن ز کام شیر بجوی
هیچ راهی نیست کان را نیست پایان، غم مخور

۱۱- معلم از گروه‌ها خواست تا مفاهیم مشترک درس «آداب زندگانی» و درس «پیام آور رحمت» را بنویسند و

مقایسه کنند. به نظر شما گروه دماوند برای عبارات زیر چه مفاهیم مشترکی را نوشته است؟ (۵/۰ نمره)

الف) آدمی باید که بسیار نگوید و سخن دیگری به سخن خود قطع نکند.

ب) ای ابوذر به اندازه نیاز سخن بگوی، گشاده‌روی و خندان باش.

۱۲- با توجه به بیت زیر، در کدام گزینه، منظور از «شناختن»، درست نوشته شده است؟ (۲۵/۰ نمره)

«هم تو گل‌های این باغ را می‌شناسی هم تمام شهیدان تو را می‌شناسند»

الف) شناخت گل‌ها و شهیدان ب) شناخت متقابل

۱۳- هر یک از عبارات ردیف اول با کدام یک از مفاهیم ردیف دوم متناسب است؟ آن‌ها را به هم وصل کنید.

(یک مورد اضافی است.) (۷۵/۰ نمره)

	ردیف اول		ردیف دوم
الف	هر که فکرت نکند نقش بود بر دیوار	۱	جرئت نداشتن
ب	آن خادم بترسید و در قدم وی افتاد	۲	معرفت نداشتن
ج	ز بد کردنم دست کوتاه دار	۳	التماس کردن
		۴	مانع شدن

د) دانش‌های ادبی (۵/۱ نمره)

۱۴- گاهی هدف نویسنده از پرسش، رسیدن به پاسخ نیست؛ بلکه برای تأکید بر سخن و یا ردّ و نفی آن، پرسش را

مطرح می‌کند. به نظر شما نوع پرسش مطرح شده در کدام گزینه متفاوت است؟

(در گزینه «د» فقط بخش مشخص شده مد نظر است.) (۲۵/۰ نمره)

- الف) خبرت هست که مرغان سحر می‌گویند آخر ای خفته سر از خواب جهالت بردار
ب) که تواند که دهد میوه الوان از چوب؟ یا که داند که برآرد گل صدبرگ از خار؟
ج) خار بر پشت زنی زین سان گام عزت چیست؟ عزیزیست کدام؟
د) صحنه جانبازی است اینجا؟ یا زمین بازی است اینجا؟

۱۵- زهرا در بخشی از توضیحات آرایه «تضاد، دچار یک خطا شده است؛ آن خطا را در عبارت زیر پیدا کنید.

«تضاد یک عنصر معنایی است و نوع رابطه دو واژه، رابطه لفظی است.» (۲۵/۰ نمره)

۱۶- مریم در انشای خود، این عبارات را نوشته بود: «جوانان برای دفاع از وطن از کمند آرزوها رستند.»

شما هم با به کارگیری آرایه همین عبارت، یک جمله ادبی درباره وطن بنویسید. (۵/۰ نمره)

۱۷- محمد برای اجرای برنامه‌ای، دنبال بیت‌هایی است که علاوه بر آهنگ و موسیقی بالای شعر، ظرفیت معنایی آن را هم افزایش دهد. به نظر شما کدام بیت برای اجرای برنامه محمد مناسب است؟ (۲۵/۰ نمره)

- الف) چشمه‌های خروشان تو را می‌شناسند / موج‌های پریشان تو را می‌شناسند
 ب) بامدادی که تفاوت نکند لیل و نهار / خوش بود دامن صحرا و تماشای بهار
 ج) آینه، چون نقش تو بنمود راست / خود شکن، آینه شکستن خطاست
 د) بی‌تا برآریم دستی ز دل / که نتوان برآورد فردا ز گل

۱۸- بیت «یوسف گم‌گشته بازآید به کنعان غم‌مخور / کلبه احزان شود روزی گلستان غم‌مخور» یادآور داستان قرآنی است. گاهی شاعر یا نویسنده برای زیبایی و تأثیرگذاری بیشتر سخن، از آیات، داستان‌ها و رویدادهای تاریخی استفاده می‌کند. در کدام گزینه، آرایه مشابه بیت بالا آمده است؟ (۲۵/۰ نمره)

- الف) در رگش خون سیاوش را نمی‌دیدند / ب) همی دانه و خوشه خروار شد
 ج) ای دل از سیل فنا بنیاد هستی برکند / د) ندانی که ایران نشست من است؟

د) دانش‌های زبانی (۵/۱ نمره)

۱۹- در متن زیر، نقش دستوری هر دو واژه «خوب» را بررسی کنید و بنویسید. (۵/۰ نمره)
 معلم برای تدریس درس هفتم نگارش با عنوان «وسعت و عمق نوشته را بیشتر کنیم»، دانش‌آموزان را به کتابخانه برد و گفت: «یکی از راه‌های خوب تقویت نوشته، استفاده از محتوای ارزشمند کتاب‌هاست که نوشته ما را خوب جلوه می‌دهد.»
 مورد اول: نقش
 مورد دوم: نقش

۲۰- معلم پس از بررسی فعالیت گروه‌ها، امتیاز آن‌ها را در جدول نوشت. با توجه به امتیازها و بر طبق نکته خواسته شده، جدول را کامل کنید. (۲۵/۰ نمره)

امتیاز گروه‌ها			صفت سنجشی برترین (عالی)
نیما	شهریار	پروین	گروه نیما در بین گروه‌ها امتیاز را کسب کرده است.
۲۰	۱۸	۱۹	

۲۱- با توجه به توضیحات داده شده، برای جاهای خالی، فعل مناسب بنویسید. (۵/۰ نمره)

- الف) شش سال از آن ماجرا (سوم شخص مفرد مضارع اخباری از مصدر گذشتن)
 ب) برای آرزو دارم دوستانی (دوم شخص مفرد ماضی التزامی از مصدر داشتن)

۲۲- با توجه به متن زیر، نوع ساخت واژه مشخص شده را در ستون مربوط بنویسید. (۲۵/۰ نمره)

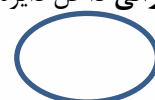
ساده	مشق	مرکب

*من گلی دارم که هر روز صبح آبش می‌دهم.

ه) تاریخ ادبیات (۱ نمره) (۲۵/۰ نمره)

۲۳- در یک بازی، دانش‌آموزان کتاب‌های «حدیقه - مرزبان‌نامه - قابوس‌نامه - کیمیای سعادت» را داخل شکل‌هایی قرار دادند. شما هم مطابق بازی آنها، این کتاب‌ها را با توجه به نویسنده آن‌ها داخل شکل‌های تعیین شده بگذارید.

الف) کتاب غزالی داخل دایره ب) کتاب عنصرالمعالی داخل مربع ج) کتاب سنایی داخل لوزی (۷۵/۰ نمره)

۲۴- من چه کتابی هستم؟ «در شرح حال بزرگان عرفان و تصوف، تألیف عطار نیشابوری هستم.» من هستم. (۲۵/۰ نمره)

پاسخ نامه تشریحی

- ۱- گزینه «الف» ۲- گزینه «ب»
 ۳- الف) خوشبخت شدند/ به خوشبختی رسیدند. ب) اگر روزگار، مدتی طبق خواسته ما پیش نرفت.
 ج) گرفتار شود/ به مشکل بخورد. د) آگاه باش که نجات دهنده دنیا آمد.
 ۴- رنج مده/ شیفته ما شده است/ به ما علاقه مند شده است.
 ۵- مصراع اول، زیرا در هر دو مصراع، به معنای «صاحب» می باشد ولی در مصراع دوم به معنی «پروردگار» است.
 ۶- گزینه «د» ۷- زاری کردن، حالت دعا و التماس ۸- خفاش خویان: دشمنان مادر: وطن
 ۹- اینکه کوچه های خراسان حضور امام رضا (ع) را درک کرده اند اما شاعر درک نکرده است. ۱۰- گزینه «د»
 ۱۱- هر دو به این نکته اشاره می کنند که انسان باید به اندازه صحبت کند. ۱۲- گزینه «الف»
 ۱۳- الف) ۲ ب) ۳ ج) ۴ ۱۴- گزینه «الف» ۱۵- رابطه معنوی است.
 ۱۶- وطن چون کتابی کهن، حکایت گر تاریخ و هویت ماست. ۱۷- گزینه «الف» ۱۸- گزینه «الف»
 ۱۹- مورد اول: صفت بیانی مورد دوم: قید ۲۰- بیشترین یا بالاترین ۲۱- الف) می گذرد ب) داشته باشی
 ۲۲- ساده ۲۳- الف) کیمیای سعادت ب) قابوس نامه ج) حدیقه ۲۴- تذکرة الاولیا

آزمون شماره ۲ سؤال های آزمون هماهنگ کشوری فارسی نهم خرداد ۱۴۰۴ - ساعت ۷/۳۰

الف) معنی و مفهوم شعر و نثر (۲/۵ نمره)

- ۱- کدام یکی از مصراع ها، هنگام معنی نیاز به جابه جایی اجزای جمله دارد؟ (۲۵/۰ نمره)
 الف) حلقه گرد من ز نیدای پیکران آب و گل ب) چشمه های خروشان تو را می شناسند
 ۲- مناسب ترین معنی را برای مصراع دوم، انتخاب کنید. (۲۵/۰ نمره)
 «خدایا به ذلت مران از درم که صورت نبندد دری دیگرم»
 الف) تصویری از درگاه او در ذهن ندارم. ب) درگاه دیگری غیر از درگاه تو برای من قابل تصور نیست.

۳- در بیت ها و عبارات زیر، قسمت های مشخص شده را معنی کنید.

- الف) نعمت بار خدایا ز عدد بیرون است شکر انعام تو هرگز نکند شکر گزار (۲۵/۰ نمره)
 ب) ای دل غمدیده، حالت به شود، دل بد مکن وین سر شوریده، باز آید به سامان غم مخور (۵/۰ نمره)
 ج) کودکی از دامن این موج بیرون جست/ از کمند آرزوها رست (۵/۰ نمره)
 د) وی همه را به کار آید. (۲۵/۰ نمره)
 ۴- با توجه به کلمات مشخص شده، معنی عبارت را کامل کنید. (۵/۰ نمره)

«سلمان گفت: «به سه وجه این کار را برای خودم کردم نه از بهر تو.»

سلمان گفت: «..... این کار را برای خودم کردم نه»

ب) معنی واژه (۱ نمره)

- ۵- معنای واژه مشخص شده را داخل کمانک بنویسید. (۲۵/۰ نمره)
 و عملی خسیس به وی داد. (.....)